

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΑ 1903

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ-ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ :	Ἄπο τὰ «Τραγούδια τοῦ Χωριάτη».
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ :	Ὁ Τσαρλατᾶνος.
Θ. ΣΚΟΥΡΛΗΣ :	Ἡ Βιομηχανία τοῦ Zogmann.
ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ :	Ἡ Αἰώνια Μοντέρνα Τέχνη.
ΗΒΟΣ ΔΕΛΦΟΣ :	Ὁ Κοιταχτής.
ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ :	Σημείωμα γιὰ τοὺς «Μετανάστες».
Ι. ΖΕΡΒΟΣ :	Λυρικές Σάτιρες.
ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑ-Ι-ΣΚΑΚΗ :	Τὸ γραμματόσημο, τοῦ G. Klabund.
Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ :	Στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας...
Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ :	Κρίση.
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ :	Γλωσσολογικά.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ : Φαινόμενα καὶ Πράγματα. — Νέα Βιβλία. — Ἐπιγράμματα. — Ὅ,τι θέλετε.

12

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΧΡΟΝΟΣ ΚΒ' ·

ΤΕΥΧΟΣ 12 (797)

8)ΒΡΗΣ 1930 - Δ)ΒΡΗΣ 1930

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΔΡΧ. 5.—

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
(1903-1922)

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΙΔΥΜΟΥ 36 ΑΘΗΝΑ

Εμβάσματα και ό,τι σχετικό με την ύλη προς τη Δση του Νουμά. Τάχυδροφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Για την Ελλάδα Δραχμές 100
Για την Αγγλία } Σελλίνα 10
Αίγυπτο και Κόπρο }
Για την Αμερική Δολλάρια 3
Και για τ' άλλα μέρη ανάλογα
(60 φράγκα για τη Γαλλία κ.τ.λ.)
Το τεύχος για τό εξωτερικό
1 σελλίνα ή 30 σέντες.
'Η συνδρομή, πάντα για ένα
χρόνο, προπληρώνεται.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Μ. ΒΙΣΑΝΘΗ : «Μερικοί Μετανάστες» Διηγήματα. Με εικόνες και σκίτσα Γιάννη Βάσσου. Έκδοτης Άριστ. Μαυρίδης. Αθήνα 1930. Δρχ. 25.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ : «Τραγούδια της Γυναίκας» Πειραιάς 1930.

ΡΙΤΑΣ Ν. ΜΠΟΥΜΗ : «Τραγούδια στην Αγάπη». Έκδοτης Άριστ. Μαυρίδης. Αθήνα 1930.

Ν. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗ : «Δέκα Ποιήματα». Αθήνα 1930.

ΜΙΧ. Γ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ (Ρήγα Ραγιά) : «Τραγούδια της Ανατολής». Αθήνα 1930. Δρχ. 30.

ΓΕΡΑΣ. ΣΠΑΤΑΛΑ : «Αντίλαλοι». Ποιήματα. Έκδοση περιοδικού «Μουσικά χρονικά». Αθήνα 1930.

Ν. ΚΑΤΗΦΟΡΗ : «'Η πιάτσα». Ρομάντσο. Έκδοτης Α. Μαυρίδης. Αθήνα 1930. Δρχ. 25.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΔΕΣΙΟΥ : «Μπακατέλλες». Έμμετρα και πεζά. Ήράκλειο Κρήτης 1930. Δρχ. 100.

ΓΡΗΓΟΡΗ Ν. ΘΕΟΧΑΡΗ : «Θλιμμένοι Ναζωραίοι». Ποιήματα. Έκδοση «Διανοούμενου». Πειραιάς 1930. Δρχ. 25.

ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΑΡΚΑΝΙΔΟΥ : «Πρός τό Λυτρωμό». Ρομάντσο. Έκδοτης Γ. Κορνάρου. Αθήνα. Δρχ. 20.

ΤΑΣΟΥ ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ : «Μετά την καταγι-

δα». Ρομάντσο. Έξοδικός οίκος Ν. Θεοφανίδη και Σ. Λαμπκαδαρίδη. Αθήνα 1930. Δρχ. 20.

Δ. Ν. ΓΑΛΑΝΗ : «Ανθρώπινες Ιστορίες». Ποιήματα. Έκδοτης Άριστ. Μαυρίδης. Αθήνα 1930.

ΒΑΣΙΑΗ ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ : «'Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου». Μελέτη στη σειρά «Γιά να γνωρίσουμε τον Παλαμά». Τυπογραφείο «'Εστίας». Αθήνα 1930. Δρχ. 5.

ΙΟΝ ΣΛΑΒΙΤΣ : «'Ο Παπά - Πολυλογός» και άλλα διηγήματα. Μετάφραση από τά Ρουμανικά με εισαγωγική μελέτη Β. Κουζοπούλου. Έκδοτης Α. Ι. Ράλλης. Αθήνα 1930. Δρχ. 30.

LOUIS ROUSSEL : «Palamas et Mistral». Montpellier 1930.

JEAN MICHEL : «Anthologie des Poètes Néo-Grecs» 1886-1929. Avant Propos de la Comtesse de Noailles. Préface de Philéas Lebesgue. Editeur Albert Messein. Paris 1930. 15 fr.

COSTES PALAMAS : «The Grave» Rendered into English verse by Demetrios A. Michalaros. With an introduction by Prof. Louis Rousset. Chicago 1930.

DEMETRIOS A. MICHALAROS : «Sonnets of an Immigrant». With a foreword by Jane Addams. Chicago 1930.

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ» ΥΠΑΡΧΟΥΝΕ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ : «'Η Ζωή που πάρασε..» (Διηγήματα)	Δρχ. 20.—
ΙΟΥΛΙΑΣ ΠΕΡΣΑΚΗ : «Διηγήματα»	» 20.—
Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ : «Πρόσφυγες» (Διηγήματα)	» 20.—
Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ : «Μετανάστες» (Ρομάντσο)	» 25.—
ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΣΠΑΤΑΛΑ : «'Ο βίος μιας ψυχής» (Ποιήματα)	» 20.—
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ : «Φύλλα στον άνεμο» (Ποιήματα)	» 20.—
ΔΗΜ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ : «'Ο Προφητικός» (Κριτική ανάλυση)	» 5.—
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΦΟΥΤΡΙΑΗ : «Παλαμάς και Ήσιδος»	» 5.—
Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ : «'Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου» (Μελέτη)	» 5.—
Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ : «'Αργύρης Έφταλιώτης» ('Η ζωή του και τό έργο του) »	7.—
«ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑ. ΖΕΡΒΟΣ» ('Ο Ποιητής και τό Έργο του)	» 5.—

Στέλνονται έλεύτερα από ταχυδρομικά σε όποιον έμβάσει τό αντίτιμο.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 12 (797) ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ · ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1930

ΑΠΟ "ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΑΤΗ,"

ΖΕΥΓΑΣ

Σπέρνω· ὁ θεὸς βοηθός μου ἔδω,
στὸ σπίτι, σ' ὅ,τι θὰ μᾶς φτάσει.
Μέσα στὴ φούχτα μου κρατῶ
τὴ ζήση σου, ἔρημη γῆ καὶ πλάση.

Κι ἂν μοῦ σκεβρώνει τὸ κορμί
τ' ἀγιάζει, ὁ σπόρος θὰ φουσκώσει
καὶ μελετῶ μὲς' στὴ βροχῆ
πόσο τὸ στάρι θὰ μεστώσει.

Μόχτα, ζευγάρι μου· ὁ καρπὸς
πρὶν ν᾿βγῆ ἀκόμα ἀπὸ τὸ τσόφλι,
προσμένει κόσμος στρυμωχτός
στὸ πέτρινό μου τὸ κατώφλι.

Στόματα διόπλατα ἀνοιχτά,
μάτια, πὸν βοῦν, θυμοὶ ραϊσμένοι,
ἀπ' τοὺς ἀγίους ὡς τὰ πουλιά.
Προσμένουν ὡς κ' οἱ πεθαμένοι.

Χρυσέ μου ἰδρὲ, ξανθὲ καημέ,
καὶ ζώνη ἀκάνθινη στὴ μέση,
σκορπᾶς σὰ φῶς· μὰ εἶδες ποτέ,
ἦλιε, κανεὶς νὰ σὲ παινέσει;

Καὶ μόνο τὰ ὄνειρα γλιστροῦν
σύμπουνα χάρια στὰ μαλλιά μου,
πὼς τρῶν τὰ βόδια μου νὰ ποῦν
καὶ πὼς χορτάσαν τὰ παιδιά μου.

ΔΟΥΛΕΥΤΗΣ

Βαριά ἡ ζωὴ· καὶ τὴ μετρῶ
μὲ κάθε ρόζο τοῦ χειοῦ μου.
Λέω, νά, τὸ ντέρτι τὸ στερνό,
μὰ ἡ νέα αὐγὴ γελαίει τὸ νοῦ μου.

Δόξα σοι ὁ θεός· αὐτός γιὰ μᾶς.
Μὰ μόνο ἐσὺ μὲς' στὰ ἔρμα πλάτια
μὲ νιώθεις, ζῶ μου, ὡς μὲ κοιτᾶς
μὲ τὰ ἦσυχτα, γλυκά σου μάτια.

Κι ἂν βγαίνει μπροῦσσο τὸ κρασί,
κι ἂν ἀπαλὸ τὸ λάδι, εἶν' ὅτι
ρούφηξε ἰδρὸ τ' ἀμπέλι ἀψὺ
κ' ἡ ἔλια τὴν πᾶσα μου ἡμεροῦτη.

Μὰ ἐγὼ ἔχω, σὰ γυρνῶ σκυφτός
στὸ θρακισμένο πλάι λυχνάρι,
φῶς τῶν παιδιῶ μου τ' ἄγιο φῶς,
κρασί, τοῦ γέλιου τους τὴ χάρη.

Καὶ κάπου λέω—κι ἀκοῦν αὐτὰ
μ' ἀνοιχτὰ μάτια, ἀνοιχτὰ χεῖλια—
πόσο τὰ στάρια εἶναι χρυσά,
πόσο γλυκά εἶναι τὰ σταφύλια.

—Κ' ἐμεῖς, πατέρα;—Ἡ εὐχὴ τοῦ Θεοῦ,
ὅ,τι νὰ πεῖς, κάτι θὰ στείλει·
γιὰ κόλλυβα φούχτα σταριοῦ,
λάδι γιὰ τὸ ὑστερο καντήλι.

ΘΕΡΙΣΤΗΣ

Στάλα τοῦ ἡλιοῦ, τῆς νύχτας δάκρυ,
πὼς μέστωσες κι ὠραία λυγᾶς!
Θέ μου, ἀπ' τὰ οὐράνια ἐχύθης μάκρη
καὶ μὲς' στὰ στήθια μου χτυπᾶς.

Στὴν ἀγκαλιά μου ἀκέραιο κλείνω
τὸν κάμπο, ὡς νᾶταν θυμωνιά,
καὶ βασιλιάς λέω πᾶ' νὰ γίνω
δίχως στρατιῶτες καὶ σιλαβιά.

Κόψε μου, γείρε κι ἀποκοίμου
κάτου ἀπ' τὸν ἦσκιο τὸ χρυσό,
κι ἂν κρουνελιάζει ὁ ἰδρὸς στὴ γῆ μου,
εἶν' ἡ δροσιά, πὸν τῆς χρυσῶ.

Μοῦ σκάει φιλιῶν πυρὴ σπατάλη,
σὰ στόμα ἀγάπης, ὁ οὐρανός·
καὶ νᾶν' τῆς πλάσης παρακάτι
μέσ' ἀπ' τὰ στάχια ὁ σύχλιος θρόος;

Βγάλτε τ' ἀγκάθια ἀπ' τὴ φραγὴ μου,
νὰ χρυσωθεῖ κάθε γωνιά·
ἐλάτε, ἀγρόμια, ἐλάτε, ὀχτροὶ μου·
δικό μου ἢ ξένο ποιὸς γριᾶ!

Κι ἂν κρυφολέει μου κάπια σκέψη
πόσο στὸ σπίτι μου θὰ μπεῖ,
τόσο ἡ ψυχὴ μου ἔχει τρανέψει,
πὸν δίνω ἀκόμα κι ἀπ' αὐτή.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ

Ο ΤΣΑΡΛΑΤΑΝΟΣ

—'Ο γιατρός μας, ὁ γιατρός μας.

—Καλὲ ὁ γιατρός μας.

Στὴ σάλα σηκώθηκε μιὰ βουή. Οἱ ἄρρωστοὶ ὄρθιοι. Τὰ κερένια μάγουλα ζουγραφιστήκανε κόκκινα, τὰ βαθουλωμένα μάτια πήρανε μὴν ἀλλόκοτη ἔκφραση.

'Ο γιατρός προχώρησε στὰ μπροστινὰ καθίσματα. Αὐτὰ εἶτανε γιὰ τοὺς ἐπίσημους. 'Όλο καρέκλες δηλαδή, ἢ μία κοντὰ στὴν ἄλλη.

'Εκεῖ καθόντανε κι ἄλλοι γιατροὶ ποὺ εἶχανε ρητὴ νὰ παρακολουθήσουνε τὴ συζήτηση. Μερικοὶ εἶχανε κουβαληθῆ κι ἀπὸ τὴν ἐπαρχία. Αὐτοὶ θέλανε νὰ βεβαιωθοῦνε καὶ μὲ τὰ μάτια τους, γιατί δὲν τοὺς φτάνανε ὅσα γράφανε κάθε μέρα οἱ φημερίδες γιὰ τὸ καινούριο φάρμακο.

—Ποῦντος ;

—Νὰ αὐτός, ὁ τρίτος δεξιὰ σ' ἐκεῖνον τὸ φαλακρὸ μὲ τὴ μαύρη ζακέτα.

—'Α, ναί, τονὲ βλέπω.

—Μάτια μου' Γιατρός μιὰ φορὰ.

—Πόσα μπουνκάλια ἤπιες ;

—Εἶμαι στὸ τρίτο.

—'Εγὼ τώρα ἄρχισα. Κρασί μιὰ φορὰ.

—Κρασί' Καλὲ τί κρασί ; Θάμα. Θεοῦ χέρι.

'Ο γιατρός γύρισε καὶ κοίταξε πίσω. Κάργα ἢ μεγάλη σάλα. Μωρὲ τί κόσμος εἶναι αὐτός ποὺ μαζεύτηκε. 'Αντρες, γυναίκες μὲ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά, δεσποινίδες μὲ βαθεῖα μάτια καὶ λεπτὴ ἐπιδερμίδα.

'Η Κικὴ ἄνοιξε βιαστικὰ τὸ τσαντάκι της σὰ νὰ ξέχασε κάτι. Τοποθέτησε μπροστὰ στὸ μουντάκι της τὸ καθρεφτάκι τῆς τσάντας, ποὺ εἶτανε ραγιαμένο στη μέση μὲ μιὰ λοξὴ γραμμὴ σὰ μαχαιριὰ—σὰ νὰ εἶτανε ἢ μαχαιριὰ τῆς μοίρας—πῆρε τὸ πούπουλο κι ἄρχισε ν' ἀλεφφὴ νευρικὰ τὸ μάγουλο της μὲ πούδρα. "Υστερα ἔψαξε στὸ βάθος τῆς τσάντας, ἀνάσχυσε ἕνα μαῦρο κραγιονάκι κι ἄρχισε νὰ τὸ περνᾷ κάτω ἀπὸ τὰ πλατεῖα της ματόκλαδα. "Ἐπρεπε νὰ δώσῃ μιὰ ἔκφραση στὸ πρόσωπό της... Ν' ἀντιδράσῃ σ' αὐτὴ τὴ μαυράδα ποὺ τῆς εἶχε ἀκλώσει ἢ ἀρρώστεια κάτω ἀπὸ τὰ ματόκλαδα. Νὰ ξεγελάσῃ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅς εἶναι καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της....

Ξανακοιτάχτηκε στὸ καθρεφτάκι, φρεσκάρισε τὸ γιὰκὰ τοῦ μαντοῦ της στοὺς ὤμους της..

'Ικανοποιήθηκε.

Χτύπησε ἕνα κουδούνι.

—'Αρχεται ἢ συνεδρίασις, ἀκούγεται μιὰ φωνή.

"Ἐνας ἄνθρωπος ὄρθιος πίσω ἀπὸ ἕνα τραπέζι, κρατοῦσε τὸ κουδούνι.

'Ο πρόεδρος.

Δεξιὰ του κι ἀριστερά του δυὸ ἄλλοι. Τὰ μέλη τοῦ προεδρείου.

'Η Κικὴ καλοκάθησε στὴν καρέκλα της. 'Ο Γιάκωβος, ὁ ποιητής, τῆς τοποθέτησε καλῆ-

τερα τὴ φραγομένη γούνα πάνω στὸ σβέροκο της.

—Κρυώνεις ;

—Μπᾶ.

—'Αρχεται ἢ συζήτησις, φώναξε ὁ πρόεδρος καὶ κάθησε στὴν καρέκλα του.

—Τί λέει καλὲ αὐτός ; Τί νὰ τὴν κάνουμε τὴ συζήτηση ; 'Εμεῖς εἴμαστε τὰ ζωντανὰ ἐπιχειρήματα. Νὰ μας, κοιτᾶτε μας. Εἴμαστε πεθασμένοι καὶ τὸ φάρμακο μᾶς ἀνάστησε. Τί τὰ θέλετε τὰ λόγια ; Τὰ πολλὰ λόγια εἶναι φτώχεια.

Μιλοῦσε ὁ Γιάκωβος ἐνῶ ἢ Κικὴ τὸν κοίταξε στὰ μάτια μὲ θαυμασμό. Πάντα τὸν προσβλέπε μὲ θαυμασμό. "Ἐπειτα αὐτὸς εἶτανε ἕνας ποιητής, κι αὐτὴ ἕνα φτωχὸ κορίτσι, ἀγοράματο. Εἶχανε γνωρισθῆ στὸ σανατόριο Μὰ ὅσο γιὰ καρδιὰ ὅλα κι ὅλα. "Ἄς βγῆ ὅποια θέλει, νὰ μοῦ πῆ, πὼς μπορεῖ νὰ παραβγῆ μαζί μου στὴν ἀγίατη.

—Μπράβο. Αὐτὸ εἶναι. Δὲ θέλουμε συζήτηση, φώναξε ἕνας φούρναρης.

—Νιώθω, μωρέ, τὸ στῆθος μου σίδερο κι αὐτοὶ θὰ μοῦ ποῦνε γιὰ συζήτηση, εἶπε κ' ἔδωσε μιὰ μὲ τὴ γροδιὰ του στὸ στῆθος του.

—Στῆθος μάρμαρο, καρδιὰ μαρμαρωμένη, εἶπε ἢ Κικὴ γελώντας.

—Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο, εἶπε ὁ Γιάκωβος.

—Μπράβο, Γιάκωβέ μου. "Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω.

Κ' ἔκανε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ.

—'Όχι, χρυσὸ μου, δὲν κάνει ἐδῶ μέσα. Σὰ θὰ βγοῦμε.

—Μπᾶ, καὶ τί ἀνάγκη τοὺς ἔχουμε ;

'Ο τόνος της εἶτανε γιομᾶτος περιφρόνηση γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Σηκώθηκε ὁ γιατρός νὰ μιλήσῃ. Εἶτανε ὁ ἐφευρέτης ποὺ ἀνακάλυψε τὸ φάρμακο. Τὰ φύλλα μιλοῦσανε τώρα ἕνα μῆνα γιὰ τὴν ἀνακάλυψή του. Χαλοῦσε ὁ κόσμος. 'Απόξω στὸ σπίτι του διαδήλωσε ἀπὸ ἀρρώστους ποὺ ἐρχόντανε ν' ἀγοράσουνε τὸ φάρμακο. Κι ἀπὸ ποῦ δὲν ἐρχόντανε ; 'Απὸ τίς ἐπαρχίες, κι ἀπὸ τὸ ἔξωτερο εἶχανε ἀρχίσει νὰ κουβαλοῦνται. Οὔτε νὰ φάῃ, οὔτε νὰ κοιμηθῆ.

—Μονέδα.

—Μεταλλεῖο.

—'Ἐκατομμυριοῦχος.

—Λαχεῖο.

—Καὶ βάλε.

—Τί ὁμορφα ποὺ τὰ λέει, ψιθύρισε ἢ Κικὴ.

—Μὰ τί εἶναι αὐτὸς ὁ Μινώταυρος ποὺ λέει ; ρώτησε ὁ φούρναρης τὸ Γιάκωβο, ποὺ καθότανε δίπλα του.

—'Ἄσε νὰ τελειώσῃ καὶ θὰ σοῦ πῶ ὕστερα.

—Θεοῦ εἶτανε, δὲν τὸ ξαίρεις κακομοίρη ; ντίπ κούτσουρο εἶσαι, τοῦ εἶπε ἕνας μαρμύρης.

—'Ἄμ ποῦ νὰ τὰ ξαίρω ἐγὼ αὐτά ; Ξαίρω

ἔγωγε τί εἶναι αὐτός ὁ Σταῦρος πού λέει;

—Τί Σταῦρος βρέ; Μινώταυρος σου λέει. Νά γιά τή φθίση τὸ λέει. Ὁ Μινώταυρος ἔτρωγε ἀνθρώπους. Ἔτσι κ' ἡ φθίση δηλαδή...

—Μπα. Τί θὰ πῆ γὰ ξαίρη κανεῖς γραμματα.

Ἔστερα ὁ γιατρός δηγήθηκε τὸ ἱστορικόν.

—Τὸ περασμένο καλοκαίρι εἶχα πάει σ' ἓνα χωριὸ τῆς Μάνης γὰ ξεκαλοκαιριάσω. Ἐκεῖ ζοῦσε μιὰ γριά. Γριά μιὰ φορὰ Ἄπάνω ἀπὸ τὰ ἑκατὸ δηλαδή. Καὶ τί δὲν εἶχανε δεῖ τὰ μάτια της. Μιὰ μέρα ἀνοίγει τὸ σεντούκι της, βγάζει ἓνα χόρτο καὶ μοῦ τὸ δίνει. Τί εἶναι αὐτὸ καλὲ κυρούλα; Πάρτο αὐτὸ καὶ θὰ μὲ συχωρῆς. Μὰ τί εἶναι; Τὸ βράζεις καὶ πίνεις τὸ ζουμί του. Ἔνα φλυτζάνι τὸ πρῶν, ἓνα τὸ μεσημέρι, ἓνα τὸ βράδυ. Ἔνα κὶ ἓνα. Τὸ κόβει μὲ τὸ μαχαίρι. Δηλαδή ποιὸ; Τὸ χτικιὸ παιδίκι μου. Τὸ πὺ κακὸ χτικιὸ δὲ βασταίει. Τὸ σκοτώνει.

Ὁ πρόεδρος σηκώθηκε. Εἶχε ὕψος σοβαρό.

—Μπορεῖτε κύριε συνάδελφε, γὰ μᾶς φανερώσετε ποιὸ εἶναι αὐτὸ τὸ χόρτο; ρώτησε.

Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του εἶτανε λιγάκι εἰρωνικός σὰ γὰ μὴν ἔδινε καμμιά σημασία στὰ λόγια του.

Κεῖνος χαμογέλασε μ' ἓναν κουτοπόνηρο τρόπο.

—Αὐτὸ, κύριε πρόεδρε, εἶναι τὸ μυστικό μου.

—Βέβαια, φώναξε ἓνας ἄρρωστος ἀνεβασμένος στὸ πεζούλι ἑνὸς παραθυριοῦ.

—Ἄμ τι κουτὸς εἶναι γὰ σᾶς τὸ φανερώση.

Στὸ κούτελο τοῦ προέδρου ἀπλωθήκανε μερικὲς βαθιὲς ζαρωματιές.

—Μὰ τότε ἐπὶ ποίας βάσεως θὰ συζητήσουμε;

Ὁ γιατρός χαμογέλασε ἱκανοποιημένος σὰν ἄνθρωπος πού ὅλα τὰ εἶχε προβλέψει.

—Ἐννοια σας. Σᾶς ἔφερα ἐδῶ μερικὸς ἀπὸ τοὺς ἄρρωστους μου. Δὲν ἔχετε παρὶ γὰ τοὺς ἐξετάσετε.

—Δὲν εἶμαστε ἄρρωστοι.

—Ἄρρωστοι; Τί λέτε γιατρέ; φώναξε ἡ Κικὴ πού εἶχε σηκωθῆ ὄρθια.

Καὶ συνάμα σὰ νάθελε γὰ βεβαιωθῆ κ' ἡ ἴδια γι αὐτὸ πού εἶπε, ἔβγαλε μυστικὰ τὸ ραγιαμένο καθροφτάκι, πού εἶτανε κολλημένο στὴν τσάντα κ' ἔρρηξε μιὰ κρυφὴ ματιὰ στὸ μάγουλό της πού εἶχε γίνει ροζάτο, ἀπὸ τὴν τριανταφυλλένια πούντρα. Σὰν πῆρε ἀπὸ τὸ καθροφτάκι τὴ διαβεβαίωση πού ζητοῦσε, φώναξε πὺ δυνατὰ.

—Τ' ἀκούτε; Δὲν εἶμαστε ἄρρωστοι. Δηλαδή εἶμαστε μιὰ φορὰ τώρα δὲν εἶμαστε.

—Οὔτε ἐξέταση δεχόμαστε ἀκοῦς ἐκεῖ; πρόστεσε ὁ Γιάκωβος.

Ὁ πρόεδρος χτύπησε δυνατὰ τὸ κουδοῦνι ἀπάνω στὸ τραπέζακι.

—Μὰ διαδήλωση ἔχουμε, κύριοι; Γὰ Βουλή τὸ περάσατε ἐδῶ μέσα;

Ἔπειτα γύρισε στὸ γιατρὸ καὶ τοῦ εἶπε.

—Κύριε συνάδελφε, ὑπὸ τοιούτους ὄρους,

εἶναι ἀδύνατος ἡ συζήτης.

—Βεβαίως. Ἡ ἐπιστημονικὴ συζήτης εἶναι ἱερὰ, πρόστεσε ἄλλος γιατρός μ' ἓνα ψευτοαγαναχτισμένο ὕφος.

—Δὲν εἶναι κατὰστασις αὐτὴ. Ἡ συζήτηση ἔπρεπε γὰ περιορισθῆ μόνον μεταξὺ ἱατρῶν.

—Τί μᾶς τοὺς κουβάλησε αὐτοὺς ἐδῶ; Γὰ μπράβους του δηλαδή;

—Μὴ χειρότερα; γιατρός εἶναι αὐτός ἡ κομμάτρχης;

Ὅλη ἡ ζήλεια καὶ ἡ κακία τῶν γιατρῶν βρῆκε τώρα τὴν εὐκαιρία γὰ ξεπιάση ἐνάντια στὸ συνάδερφό τους. Φαρμάκι, χολὴ τὰ λόγια τους. Καὶ δὲν εἶχανε κὶ ἄδικο. Ἀφότου πατουσιάστηκε αὐτὸ τὸ ἀναθεματισμένο φάρμακο, πολλοὶ δὲν εἶχανε σταυρώσει δεκάρα. Νὰ τύχαινε τουλάχιστο καμμιά ἐπιδημία; Μὰ τοῦτος ὁ καινούριος Ὑπουργὸς τῆς Ὑγιεινῆς μὲ τὰ νέα μέτρα του λὲς καὶ βάλθηκε γὰ ξεπαστρήση ὅλο τὸ γένος τῶν γιατρῶν.

Ὁ ἐφευρέτης σηκώθηκε. Πῆρε ἓνα καλοκάγαθο, συγκαταβατικὸ ὕψος κ' εἶπε.

—Μὴν τοὺς ξεσυνερίζεστε, κύριοι συνάδελφοι, ἀπλοῦκοὶ ἄνθρωποι εἶναι. Ἐλάτε μιὰ στιγμή στὴ θέση τους.

Αὐτὸ εἶτανε μιὰ τρομερὴ γκάφα. Τὰ λόγια του οἱ ἄρρωστοι τὰ πῆρανε γὰ βρυσιά. Ὁ Γιάκωβος ὁ ποιητῆς σήκωσε ἀψηλὰ τὴ μαγκούρα του καὶ φώναξε.

—Κάνεις λάθος, γιατρέ. Δὲν εἶμαστε καθόλου ἀπλοῦκοὶ. Ξαίρομε πολλὰ καλὰ τί μᾶς γίνεται. Αὐτὸ πού βεβαιώνουμε ἐμεῖς, αὐτὸ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

—Μὰ πρέπει γὰ βεβαιωθοῦνε κ' οἱ κύριοι. Δὲ φτάνει ἡ δικὴ σας μαρτυρία, τονὲ σταμάτησε ὁ γιατρός.

Μιὰ φωνή.

—Ἄς μὴν βεβαιωθοῦνε. Τί λὲς ἐκεῖ;

Ἐνας γιατρός πῆδηξε στὸ βῆμα. Εἶτανε ἀγριεμένος καὶ τὰ μαλλιά του εἶτανε ἀνακατωμένα. Φαινότανε ἀποφασισμένος. Ἡ ἐπιστημονικὴ του συνείδηση εἶχε ἐπαναστατήσει. Ἄ! μὰ πὰ δὲν ὑποφέρεται αὐτὸ. Δὲν μπορεῖ αὐτός ἓνας ἐπιστήμονας γὰ ἐπιτρέψῃ σ' ἓναν τσαρλατάνο γὰ κοροϊδεύῃ τὸν κόσμον. Θὰ τοῦ τρίψη τὰ μοῦτρα, θὰ τοῦ μιλήσῃ ὄξω ἀπὸ τὰ δόντια. Νὰ τί θὰ τοῦ πῆ:

—Εἶσαι ἓνας τσαρλατάνος, κύριε. Εἶσαι ἓνας ἐκμεταλλευτῆς. Κοροϊδεύεις τὸν κόσμον γὰ γὰ τοῦ παίρνεις τὸν παρά του. Καὶ τὸν κοροϊδεύεις ἐνῶ τὸ ξαίρεις πὺς τὸ κρασί σου δὲν ἀξίζει τίποτα. Γὰ αὐτὸ πρέπει γὰ ἐπέμβῃ ὁ Εἰσαγγελέας γὰ σταματήσῃ αὐτὴ ἡ ἐκμετάλλευση, αὐτὴ ἡ κλεψιά. Γιατί δὲ σοῦ φταίνει τίποτα αὐτὸ; οἱ δυστυχισμένοι ἄνθρωποι...

Μέσα στὴ σάλα χαλοῦσε ὁ κόσμος. Ὅλοι ὄρθιοι, ἄλλοι ἀνεβασμένοι πάνω σὺς καρέκλες φωνάζανε ὅλοι μαζί. Μέσα σ' ὅλες τὶς φωνὲς ξεχώριζε ἡ φωνὴ τοῦ Γιάκωβου. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ φωνὴ τῆς Κικῆς πού τονὲ σιγοντάριζε. Καὶ τί φωνὲς ἀλλιώτικες. Ὅλες φάτσες, ραγιασμένες.

—Νὰ σκάσουνε οἱ φτονεροί.

Ὁ γιατρός πού εἶτανε ἀποφασισμένος νὰ προστατέψῃ τὴν ἐπιστήμη, κατέβασε ἀξαφνα τὸ κεφάλι του σὰ ντροπιασμένος. Δὲν εἶχε πιά κουράγιο νὰ κοιτάξῃ τὸ πλῆθος στὰ μάτια.

Ἐνατιόχιασε. Νιράπηκε. Μετάνιωσε.

«Ὁχι, ὄχι, δὲν πρέπει. Εἶναι ἔγκλημα.»

Τὴ στιγμή αὐτὴ τὸ μάτι του ἔπεσε πάνω στὴν Κική. Εἶχε ἀνοίξει πάλι κλεφτὰ τὸ τσαντάκι καὶ παρατηροῦσε τὸ προσωπάκι τῆς μέσα στὸ καθρεφτάκι. Ἦθελε ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ βεβαιωθῇ γὰρ κείνη τὴν πλατεῖα μαύρη λουρίδα πού ἀπλωνότανε κάτω ἀπὸ τὰ ματόκλαδά της.

Τὸ κουράγιο του ἄλλη μιὰ φορὰ τὸν προδωσε. Δὲ βρῆκε τὴ δύναμη ν' ἀνοίξῃ τὰ χεῖλια του. «Κοίταξέ τὴν εἶναι τόσο εὐτυχισμένη στὴν πλάνη της. Θὰ τὴν σκοτώσω ...».

Καὶ μιὰ πού ἄρχισε, ἔακολούθησε νὰ κατεβαίνῃ γοργὰ στὸν κατήφορο πού πιά εἶχε κατακυλῆσει.

Εἶπε ὅλα τ' ἀντίθετα ἀπὸ ὅσα πίστευε Κίμα τελείωσε, ζύγωσε στὴν καρέκλα πού καθότανε ὁ ἐφευρέτης, τοῦ πήρε τὸ χέρι καὶ τοῦ τῶσφιξε ἐγκάρδια.

Αὐτὸ εἶτανε τὸ μεγαλύτερο ρεζηλίκι...

Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε τότε.

—Αὐτὸ εἶναι ντροπὴ σας. Ἐνας ἐπιστήμονας πού σέβεται τὴν ἐπιστήμη του, τῶνομά του, δὲ δίνει τὸ χέρι σ' ἕνα τσαρλατᾶνο.

Ἡ φωνὴ εἶτανε ἐνὸς γιατροῦ.

—Ὁξω, ὄξω παλιόσκυλλο, ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ Γιάκωβου.

—Σᾶς παίρνει τὴν πελατεία. Αἱ;...

—Νὰ ψοφήσετε τῆς πείνας ὄλοι σας, παλιοκλέφτες πού γδύνετε τὸν κόσμο...

Ὁ γιατρός γύρισε καὶ τοὺς κοίταξε μὲ μιὰ ματιὰ σπλαχνικὰ σὰ νὰ τοὺς ἔλεεινολογοῦσε.

—Ποιοὶ εἶσατε ἐσεῖς, κύριοι, πού μᾶς βρίζετε; Τί νιώθετε σεῖς ἀπὸ ἐπιστήμη;...

—Ὁξω, ὄξω.

Ὁ Γιάκωβος κινήθηκε κατὰ πάνω του.

—Ἐμπρὸς παιδιά, νὰ τὸν πετάξουμε ὄξω τὸ βρωμόσκυλλο, φώναξε.

—Αἱ λοιπὸν νὰ τὸ ξαίρετε κακομοιριασμένοι. Εἶσατε ἄρρωστοι, ἄρρωστοι, ἄρρωστοι, λίλιες φορὲς ἄρρωστοι, φώναξε προβάλλοντας στὸ κοινὸ τὴ γροθιά του, σὰ νάθελε νὰ χτυπήσῃ τὸν ἀγέρα.

Ἡ φωνὴ τῆς Κικῆς.

—Τονὲ ζηλεύετε.

—Σᾶς μπῆκε καρφί στὸ μάτι σας, φώναξε καὶ ὁ Γιάκωβος κουνώντας ἀψηλὰ τὴ μαγκούρα του.

Ἄξαφνα τὸν ἔπιασε ἕνας βήχας. Ἡ Κική ζύγωσε τὸ κεφάλι τῆς ἀνήσυχη στὸ πρόσωπό του.

—Δὲν εἶναι τίποτα, εἶπε ὁ Γιάκωβος σιγαλά.

Τὸ πρόσωπό του εἶχε γίνει κατακόκκινο καὶ τὰ μάτια του εἶχανε ὑγρανθῇ ἀπὸ τὸ βήξιμο. Ἐβγαλε ἕνα μαντηλάκι, πού εἶχε κεντήσῃ στὴν γωνία τ' ἀρχικά του ἡ Κική, καὶ τῶφερε στὰ χεῖλη του γὰρ νὰ ἐμποδίσῃ τὶς πιτσιλάδες τοῦ

σάλιου του πού πεπούντανε στὸν ἀγέρα.

Ἡ ἀνησυχία τῆς Κικῆς γὰρ τὸν Γιάκωβο τὴν ἔκανε νὰ θυμηθῇ πάλι τὸν ἑαυτὸ της. Ἄνοιξε κλεφτάτα, σὰ νάκανε καμμιά ἀπαγορευμένη πράξη, τὸ τσαντάκι καὶ κοίταξε τὰ μάτια τῆς μέσα στὸ καθρεφτάκι. Ἡ ραγιασματὰ ἀπλωνότανε πάντα ἀμείλιχτη στὴ μέση τοῦ καθρεπτη λοξὰ, σὰ μαχαιριὰ πού τὴν κατέβασε μὲ τὸ βαρὺ τῆς χέρι ἢ μοῖρα.

Τὰ μάτια τῆς πέσανε σὲ κείνη τὴ σκοτεινὰ πού τῆς ὑπογράμμισε ἀλαφρὰ τὰ ματόκλαδα. Καὶ τότε μέσα στὸ μυαλό της γεννήθηκε μιὰ περίεργη σύχυση. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ στὸ βάθος τοῦ μνημονικοῦ τῆς τὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς σκοτεινιάδας. Εἶτανε τῆς ἀρρώστεις ἢ τοῦ μαύρου κραγιονοῦ πού εἶχε περάσει ἀπάνω; Μὰ παρηγορήθηκε γλήγορα μὲ τὴν ἰδέα πὺς δὲν εἶχε τίποτα.

—Μὰ εἶναι μπορετό; Ἄφου κώθω τὸν ἑαυτό μου τόσο καλά.

Μόνο ἕνας γιατρός ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν εἶχε ἀνοίξῃ τὸ στόμα του. Σκυφτός, συλλογισμένος, μασοῦσε τὰ μουστάκια του.

Ἦρθε ἡ σειρά του νὰ μιλήσῃ κι αὐτός. Εἶχε ἀπόφαση, ὅταν ξεκίνησε ἀπὸ τὸ σπῆτι του γὰρ τὴ συνεδρίαση, νὰ τὸν κοπανίσῃ αὐτὸν τὸν κύριο ἐφευρέτη. Νὰ τοῦ πῆ καθαρὰ καὶ ἔπιστερα. «Εἶσαι ἕνας ἀπατεώνας, ἕνας αἰσχρὸς ἐμεταλλευτῆς, παιζογελεῖς τοὺς ἀνθρώπους γὰρ νὰ τοὺς παίρνεις τὰ λεφτά τους». Θὰ μιλοῦσε ὄξω ἀπὸ τὰ δόντια.

Μὰ σὰ μπῆκε μέσα στὴ σάλα, σὰν ἀντίκρουσε τὸ πλῆθος τῶν ἀρρώστων, σὰν εἶδε τὴν πίστη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων στὸν ἐφευρέτη, τὸ θάρρος του τὸν ἐγκατάλειψε. Πὺς νὰ τοὺς φανερώσῃ τὴν ἀλήθεια; Πὺς νὰ τοὺς γκερεμίσῃ τὸν πύργο τῆς εὐτυχίας τους; Πὺς νὰ τοὺς στρώξῃ πᾶλε στὰ τάρταρα τῆς ἀπελπισίας πού ζούσανε τόσα χρόνια; Πὺς νὰ ξεστομίσῃ τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση; «εἶσατε καταδικασμένοι».

Μὰ πᾶλε ὁ ὄρκος του, τὸ χρέος του; Νὰ τοὺς ἀφήσῃ στὴν πλάνη; Κι ὅμως καμπόσοι τοῦλάχιστο, ἂν μαθαίνανε ἀπὸ τὸ στόμα του τὴ φοιχτὴ ἀλήθεια, ἴσως νὰ μποροῦσανε καὶ νὰ σωθοῦνε. Ἐνῶ τώρα μὲ τὴν τυφλὴ πίστη στὸ φάρμακο, διὰ παραμελήσουνε κίθε ἐπιστημονικὴ θεραπεία, διὰ ζυγώσουνε περισσότερο πρὸς τὸ θάνατο πού ἡ ἀληθινὴ, ἡ ἀμείλιχτη ἐπιστήμη πᾶλευε νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ.

—Ἡ σειρά σας, τοῦ φώναξε ὁ πρόεδρος.

Τινάχτηκε ἀπάνω σαστισμένος. Προζώρεσε πρὸς τὸ τραπέζι μὲ βῆμα δισταχτικὸ. Ἐφτασε ἡ στιγμή νὰ μιλήσῃ, καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε ἀποφασίσει ἀκόμα τι θὰ πῆ.

Στάθηκε λίγη ὥρα κοιτάζοντας τὸ πλῆθος τῶν ἀρρώστων. Αὐτοὶ ἀλαλάζανε.

—Μπράβο.

—Ἐσὺ εἶσαι γιατρός.

—Ἐσὺ θὰ μᾶς πῆς τὴν ἀλήθεια.

Ἡ ματιὰ του ἀφαιρεμένη γύριζε ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Τ' αὐτιά του βουίζανε.

Ἐπὶ τέλους ἀνοίξε τὸ στόμα του.

—Χριστὸς ἀνέστη... φώναξε.

—Ζήτωωω...

Δὲ χροιαζόντανε τίποτις ἄλλο.

“Ὀλη ἡ σάλα τράνταξε ἀπὸ τὶς φωνές.
“Ὁ Γιάκωβος καβάλλα σὲ μιὰ καρέκλα κουνουῖσε
τὴ μαγκούρα του στὸν ἀγέρα, ἐνῶ ἡ Κικὴ τὸν
κρατοῖσε ἀπὸ τὰ πόδια γιὰ νὰ μὴν πέση...

—“Ὁχι, μὴν τὸν ἀκούτε, σὰς λέει ψέματα.

Δὲν τολμῖει νὰ σὰς φανερώση τὴν ἀλήθει-
αν, φώναξε ὁ ἄλλος γιατρός.

—“Ὁξω παλιόσκυλλο.

—Αυτήσου τους, συνάδερφε, πέστους τὴν
ἀλήθεια, βοήθησέ τους νὰ σωθοῦνε.

—Μὰ αὐτὸς δὲν ὑποφέρεται, θέλει σώνει
καὶ καλὴ νὰ μᾶς βγάλῃμὲ τὸ στανειὸ ἄρρωστους;
“Ὁ Γιάκωβος τὸν εἶχε ξυγώσει. Ἀμίλητος, κρύος
μὲ τὰ δύο του χέρια ἄρπαξε τὸ γιατρὸ καὶ τὰ
δάχτυλά του τὰ ἰδρωμένα, τὰ κοκκαλιάρικα καὶ
κίτρινα ἀπλωθήσανε γύρω στὸ λαιμὸ του σὰ

μιὰ σιδερένια τανάλια.

—Πνίξε τὸν τὸν ἄτιμο.

Ἡ Κικὴ ἔτρεξε κοντὰ του.

“Ὁ Γιάκωβος ἔακολουθοῖσε νὰ σφίγγῃ, καὶ
τὰ δάχτυλά του τὰ ἰδρωμένα, νὰ χώνουνται μέ-
σα στὸ κρέας του.

—Γιάκωβέ μου, μὴ, λυπήσου με γιὰ τὸ
θεό...

Κεῖνος δὲν ἄκουγε, δὲ μιλοῦσε, μόνο ἔξα-
κολουθοῖσε νὰ σφίγγῃ, νὰ σφίγγῃ...

“Ὁ γιατρός, πού εἶχε ἐπαινέσει τὸ φάρμακο,
βγήκε ἀπὸ μιὰ μικρὴ πορτίτσα μὲ τὸ γακὰ
τοῦ παλτοῦ του σηκωμένο, συντριμμένος, σὰν
ἔνοχος, ἀμίλητος, σκυφτὸς μὲ τὰ μάτια χαμη-
λωμένα στὴ γῆ, σὰ νὰ ντρεπότανε πιά νὰ κοι-
τάξῃ τοὺς ἀνθρώπους στὸ πρόσωπο.

Καὶ μέσα στὴ σάλα μὲ τὶς ἀναποδογνρι-
σμένες καρέκλες πλάκωσε τώρα ἡ ἀστυνομία....

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

H. ZOGMANN

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Εἶταν χινοπωριάτικο γκρίζο πρωϊνὸ· περνοῦσα
κοντὰ στὶς καγγελόπορτες καὶ μπρὸς μου δὲν κοιτοῦσα
χαμένος μὲς σὲ βύθη λογισμῶν.

Ἄπ' τὰ φουγάρα ἀνέβαινε ψηλά, κύκλους νὰ γράφει
ἓνας καπνὸς πυκνότατος, κίτρινος σὰν τὸ θειάφι,
κι ἀκούγονταν οὐρλιασμάτα σὰν πάλαιμα στοιχειῶν.

Καὶ οἴμωσα περσότερο· κι ἀπ' τῶν σφυριῶν τὸ τέρας
ἔτρεμε ἡ γῆς· αἰλάκωναν τὸ χάραγμα τῆς μέρας
φλόγες θυσίας προσφερτῆς πρὸς τὴ Βιομηχανία.
Βουτίζει ἡ μάχη καὶ βροντᾶ τοῦ νοῦ μας ξελογιάστρα
καὶ παίζει ἡ ὀρχήστρα ἡ βάρβαρη στὰ σιδερένια κάστρα
τῆς ἐποχῆς μας τὴ βαρεῖα γενναία συμφωνία.

“ὦ! αἰμάτινη, σκληρὴ ἐποχή, θὰ μάθω νὰ σὲ νιώθω.
Βλέπω, δοσμένοι ὀλόψυχα στῆς λευτεριάς τὸν πόθο,
νὰ σudaυλᾶν οἱ κύκλωπες οἱ μαῦροι τὴ φωτιά.
Στήνουν πάνω ἀπ' τὰ χάσματα τὰ θολωτὰ γεφύρια,
ὑψώνουν πρὸς τὸν οὐρανὸ πύργους, τεράστια χτίρια
καὶ καταλυοῦν τὶς θάλασσες, δαμάζουν τὰ βουνά.

Γυρνοῦν τὸν κόσμον ἀτέλειωτες οἱ ἀμαξοστοιχίες
νὰ φέρουν ἀπὸ μακρινὰ νησιὰ καὶ παραλίες
τοὺς θησαυροὺς σὲ πιδ εὐφορη καὶ πλοῦσια χώρα ἐδῶ.
“ὦ! ἄνθρωποι τῶν μπλε μπλουζῶν μὲ τὴ γροθιά πού ἀξίζει!
Σεῖς διαφαντεύετε τὴ γῆ! Στὴ ρόδα πού ἀνεμίζει
γυρίζει ὁ κόσμος ὁ παλιὸς πάνω σὲ νέο τροχό!

Θ. ΣΚΟΥΡΑΝΗΣ

Η ΑΙΩΝΙΑ ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ

Τὰ δυὸ εὐγενικὰ ἄρθρα ποὺ ἔγραψε ὁ κ. Παρορίτης γιὰ τὸ μυθιστόρημά μου «Στὸ Χορὸ τῆς Εὐρώπης» καὶ ποὺ τὰ δημοσίεψε ὁ «Νουμάς», ὅσο κι ἂν εἶναι ἐχθρικότατα στὸ βίβλιος τους, ὅσο κι ἂν τὴ δείχνουνε κάθε τόσο τὴν ἀσύνειδή τους μεροληψία, ἀπαιτοῦνε μὰ ἀπάντηση ἀπὸ μέρους μου. Γιατί τὰ δυὸ αὐτὰ δημοσιεύματα τὰ ἐμπνέει ἡ καλὴ πίστη. Δὲν ἔχουν ζήλειες μικρὲς ἐλλαδικές. Οὔτε τὰ βλέπεις ὑπαγορευμένα ἀπὸ τὴν ταχυδακτυλουργικὴ φρασεολογία, τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, τῆς μικροπνευματικῆς μας ἀθλιότητος: ὅλης τῆς λογίας πανοῦκλας ποὺ τὴν ἔφερε καὶ τὴ ρίζωσε στὸν Τόπο μας ἢ φλύαρη κτηνωδία τῆς πολιτικῆς.

Τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Παρορίτη στέκουν παραπέρα. Στὸ κύκλωμα τοῦ τιμίου καὶ τοῦ παλληκαρίσιου. Θέλει νὰ μ' ἐχτιμάει κι ὥστόσο μὲ χτυπᾷ. Τὸ ἴδιο κι ἐγώ. Οἱ κόσμοι μας εἶναι ἐχθρικοί. Μὰ πάντα κόσμοι ἰδεῶν. Ὅχι συμφέροντα, ὄχι τσακίσματα πληθείων γελοτοποιῶν καὶ δημοσιογραφικῆς βεντέττας μενιδιὰτικες παραδοξολογίες, ἀλλὰ τὸ μῖσος τῶν ἀντίθετων στρατοπέδων ἢ καλήτερα τὸ ἀντίμαχο μένος τῶν δυὸ γενεῶν ἑνὸς Τόπου ἐξαιρετικοῦ, γιατί εἶναι ἀληθινὰ ἐξαιρετικὴ ἢ πατρίδα μας.

Τὰ τελευταῖα χρόνια, ἴσαμε σήμερα, τὴν Τέχνη τὴν ἀφανίσσαμε κάτω ἀπὸ τὴ γλωσσολογία. Καθημερινῆς καὶ Κυριακῆ βροντούσανε, ὅπως θὰ θυμᾶστε, οἱ γραμματικοὶ θυμοὶ τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Μεγάλου μας Ψυχάρη, καὶ πνίγαν κάθε σοβαρὴ καὶ καθάρια λογοτεχνικὴ συζήτηση. Τώρα βγάζουμε στὴ μέση τὴν κοινωνιολογία. Μόλις γλυτώσαμε ἀπὸ τὴν Τουρκιά, κακοσυνειθισμένοι, σκλαβοαταβισμένοι, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τυραννίσκους. Ἡ ἰδέα τοῦ ἀνώτερου καλλιτεχνικοῦ σκοποῦ, τοῦ ἀνεξάρτητου, ἢ ὑπόνοια π. χ. πῶς ἡ λογοτεχνία (ἀκριβῶς ἐπειδὴ δέχεται ὅλες τὶς ἐπιδράσεις καὶ ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ κάθετι φτιάνει ἀρτιάσεις συνθέσεων) μπορεῖ νὰ στέκη σ' ἕνα ἐπιπόντα ὄργανο δημοσιογραφίας, μᾶς εἶναι ἀγνωστα πράγματα. Πρῶτα εἶτανε ὁ Τοῦρκος, κατόπι ἦρθε ὁ δάσκαλος, ἔλεγε ὁ Σολωμός, τὸ ξαναεῖπε κι ὁ Καμπύσης. Πρῶτα εἶτανε τὸ γαταγάρι τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, κατόπι ἦρθε ἡ μονομέρεια τῆς κοινωνιολογίας, πρέπει νὰ λέμε ἐμεῖς. Ἀπὸ τέτοια εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα κάνουμε καθολικεύσεις ἀπόλυτες, δικτατορίες χωρὶς νόημα καὶ γι' αὐτὸ καταστροφικὲς στὸ τέλος. Βασανισμένοι, γέρικα ἀνήσυχτοι καὶ μαζί πρωτόγονοι, ἀμαλγάματα ἀνιστόρητα τῆς πρώτης ὥρας καὶ τῆς τελευταίας, πρὸ παντός σχολαστικοὶ μέχρι ὑστερισμοῦ, ἀγνοοῦμε ἀκόμη τὴ σημασία ποὺ οἱ πολιτισμένες χώρες δίνουνε στὰ ἔργα τῆς λογοτεχνίας. Τὸ ἀγνοεῖ ὁ μπακάλης μας, κι ὁ τραπεζίτης, κ' οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας μας, τὸ ἀγνοοῦμε κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς. Ὅστόσο τὰ ἔργα αὐτὰ ἀναθρέφουνε τοὺς λα-

οὺς, παίζουνε τὸν πρῶτο ρόλο καὶ στὴ νεότητα καὶ στὸ ὄριμασμα κάθε κοινωνίας. Καὶ μὰ ποὺ οἱ ἐπαναστάσεις ἀρέσουν τοῦ κ. Παρορίτη, ξαναθυμίζω πῶς τῆς λογοτεχνίας τὰ ἀριστουργήματα ἐφτιάσανε τὴ γαλλικὴ ἐπανάσταση. Τὴ ρούσσινη προχτές. Οἱ Κάρλ Μάρξ, οἱ ἐκλαϊκεύσεις καὶ οἱ περιλήψεις μὲ τὶς περιφημὲς μπροσοῦρες: εἰδικὰ ζητήματα.

Καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴ γαλλικὴ, ἀπὸ τὴ ρούσσινη ἐπανάσταση, τὰ μεγάλα λογοτεχνικὰ ἔργα ἐφτιάσανε τὸ τρομαχτικὸ αὐτὸ τέρας ποὺ λέγεται σημερινὸς ἀνθρώπος.

Βέβαια, καλὸς καὶ ἄξιος ὁ ἱστορικὸς ὕλισμός, ἀλλὰ μονάχα ἐμεῖς τὸν γελοιοποιήσαμε καὶ τὸν σχολαστικέψαμε τώρα μὲ τὸ νεοπλουτισμὸ τῆς βιαστικῆς μας μάθησης, τοῦ δώσαμε τὴν παντοκρατορία καὶ τοῦ ἀφαιρέσαμε κάθε ὕψη ἀληθοφάνειας. Τὸν βάλαμε τόσο παντοῦ ὥστε τὸν βγάλαμε κι ἀπὸ τὴ θέση του. Σ' αὐτὴν ἄς τὸν ἀφήσουμε.

Ἄς βάλουμε στὴ θέση τῆς καὶ τῆς λογοτεχνίας. Εἰς αὐτὴν καλὴ πῶς σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ἀναγράφη τὶς μυστηριώδεις καὶ ἀρίφνητες προεκτάσεις τοῦ ἀνθρώπου, τὶς μονομέρειες καὶ τὶς πολλαπλότητές του, τὶς ἀκατίλυτες ἐπάλλξεις τῆς ἐλπίδας του, τοὺς χαμαιλέοντες τῆς χαρᾶς του καὶ τοῦ ἀπελπισμοῦ του τὴν ὠκεάνεια πλάνη. Ποτὲ ὄργανο ὑποταχτικὸ τῆς πολιτικῆς ἢ τῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας. Ἄλλομονο σὶς λογοτεχνίες ποὺ ἔτσι ὑποδουλώνονται. Ὅπου κι ἂν γίνονται, τὰ γεωγραφικὰ πλάτη δὲ σημαίνουν πᾶ σήμερα, θὰ θυμίζουνε Ἀβερῶφειους διαγωνισμούς. Κάπου κρυμμένος βρισκεται ὁ Μιστριώτης, ὁ μαρμαρωμένος αὐτὸς δάσκαλος—κομμουνίστας ἢ ἐθνικιστής. Ποτὲ καλλιτέχνης. Μισεῖ τὴ δημιουργία καὶ τὴ μάχεται. Ἦρθε ὁ καιρὸς ποὺ πρέπει νὰ ἀνοίξουμε τὰ μάτια μας καὶ νὰ τὸν κνηγήσουμε, ὅπως τὸν ἐκνήγησε καὶ τοῦσπασε τὰ κότσια ὁ Παλαμᾶς χωρὶς νὰ τὸ πῆ κανενός. Μᾶς τρῶει κάθε μέρα σ' ὅλα τὰ εἶδη, ἀκόμη καὶ στὸ ἐμπόριο, τὸ παμπόνηρο «πιστεῦο» τοῦ δασκαλισμοῦ. Ὅχι οἱ καπετανεοὶ τοῦ Ἀγῶνα, μὰ οἱ Φαναριώτες νικήσανε. Νικοῦνε κάθε μέρα. Κι ἄς πέρασαν ἑκατὸ χρόνια. Ἄγνοοῦμε τὸν ἀνοιχτὸ ἀέρα τῆς σκέψης ποὺ πάντα τῆς εἶτανε ἐλεύθερος. Λατρεύουμε τὶς κίτρινες σελίδες τῆς γραμματικῆς—τῆς κοινωνιολογίας ἀπὸ τινος. Τὸ ἴδιο κάνει. Ἴδια ἢ μονομέρεια κ' ἡ νεκρόφιλη τύφλα μας ἐμπρὸς στὴ ζωὴ ποὺ μᾶς ἀντικρῶζει. Κατοικοῦμε στὰ περασμένα. Κατοικοῦμε στὰ μελλούμενα. Τὸ ἴδιο κάνει. Ἡ χαμπούρα μας πάντα ἐχθρὴ καὶ γυρισμένη στὰ παρόντα.

Ὑστερα παραπονιόμαστε ποὺ δὲν ἔχουμε, λέει, ἀκόμη μυθιστόρημα! Μὰ χορτασμένοι καθὼς εἴμαστε, δακρυσμένοι ἀπὸ τὰ κρημυδόφλουδα τοῦ κούφιου μας ἀτόμου, πῶς νὰ τ' ἀπλώσουμε τὰ χέρια μας ὡς τὸν ἀνθρώπο καὶ νὰ τὸν πιάσουμε; Τὸ κολλὸ πολὺ πιάνομε ἕνα

δύο βιβλία του Έλευθερουδάκη και ησυχάζουμε. Άνθρωποι της σκλαβιάς, της φασολιάδας, της βιβλιοθήκης. Νά οι τρεις σταθμοί της ψυχικής μας ιστορίας. Στεκόμαστε τώρα στον τρίτο σταθμό και επ' άπειρον, περήφανοι, κάνουμε έν χώρα βήματα. Διαβάζουμε, άποστηθίζουμε. Στραβωνόμαστε άντι νά μορφωθούμε. Καρφί δέ μās καίεται νά μάθουμε τι γίνεται δίπλα μας, πώς ζει ό δ'πλα μας. Είμαστε βέβαιοι πώς τά ξαίρουμε όλα, κι επιτύχαμε έτσι μιά μοναδική, πρωτοειδοτη, άγνοια τών πίντων.

Ναι, άγαπητέ κ. Παρορίτη, είναι φυσικό νά τη μισούμε στον τόπο μας τη λογοτεχνία. Τό καταδιώκουμε συστηματικά τό μυθιστόρημα (κι άς κάνουμε τοίς λυπημένους γιά την έλλειψη του «νεοελληνικού μυθιστορήματος») και θέλουμε νά τό θιάψουμε βαθιά γιατί αυτό είναι ό μεγάλος δρόμος πού μās δείχνει πώς: ό άνθρωπος θά μείνη πάντα άγνωστος και άπροσπεραστος. Κι έμείς τά ξαίρουμε όλα! Δέ θέλουμε ένοχλήσεις μέ τέτοιες πληροφορίες πού τό τέραμα τους ούτε του Κάουφμαν ούτε του Έλευθερουδάκη οι γωνιές τό περιγράφουν. Θέλουμε καθήσυχαστικά νέα μέ περιλήψεις βιβλίων. Κατευναστικά. Όχι προεκτάσεις ανθρώπινες. Περιλήψεις βιβλίων κι έχει ό θεός. Τις λέμε στά σαλόνια. Τις λέμε και στά καφενεία. Τι άλλο περισσότερο νά γυρέψης; Τό μυθιστόρημα μās άνήσυχει. Διαβάζουμε τά φραντσέζικα, τά ρούσσικα, τά γερμανικά (έ, γλώσσες δά νά μη βασκαθοίμε ξαίρουμε σάν και τά γκαρσόνα τών λουτροπόλεων) και ησυχάζουμε. Σά νά διαβάζουμε ζωολογίες, παραμύθια τών Έσκιμώων. Μακρυνά πράματα. Άλλά μήν έρθη τώρα κανείς και κριξη πώς και στην ψυχολογία του Έλληνα υπάρχουν μυστήρια, και μάλιστα μεγαλύτερα, πού άγρια και δυνατά, επειδή άκριβώς ό Έλληνας είναι άκαταστάλαχτος. Μή τέτοιες νουβέλες. Πόλεμος στό μυθιστοριογράφο πού μās βγάζει από τό ραχιά της πανγνωσίας. Βγαίνει από τη ρουτίνα; Είμαι έξεζητημένος! Δέ μās παρουσιάζει τέτοιους πού βλεπόμαστε όληνώρα στό καθρεφτάκι μας; Είμαι έκκεντρικός! Δέν περιγράφει καταστάσεις γνωστές, πολιτογραφημένες στην παρέα της μικρότητός μας; Τότε είναι ό άθλιος άνευ περιεχομένου! Γιατί περιεχόμενα έχουμε στη βιβλιοθήκη και σύγουρο πώς άλλα άλλοι δέν υπάρχουνε. Τό ξαίρουμε καλά κι αυτό. Κι άφού ριζούμε τους κεραινοίς έναντιόν του ησυχάζουμε πάλι, βέβαιοι πώς τόν εφάγαμε και πού δέν θά ξαναμιλήση. Γιατί κι αυτό άκόμη τό ξαίρουμε....

Αυτά όλα, γιά νά σās πώ ποιές, κατά τη γνώμη μου, οι αίτιες πού μισούμε άσπονδα τη λογοτεχνία. Σ' ένα μου βιβλίο «Η νεοελληνική πεζογραφία», σε λίγο θά μιλήσω πού ξάστερα. Ζητήματα ψυχολογικά πού μ' ενδιαφέρουν και πού πρέπει νά τά γνωρίσουμε όλοι μας άπο κοντά. Δέν έχω στη σκέψη μου κρυφές ύποθέσεις άλλα ύπομονή μουλαριού πού ξαίρει νά περιμένη. Και ξαίρει νά πληρώνη τά παθήμα-

τα τών πρεσβυτέρων μας πού αυτοί αγωνιστήκανε πού καλλικαρία και πού άφιλόκερδα από έμάς τους νέους. Με τό μικρό τους έργο θά είναι πάντα οι μεγαλύτεροι μας.

***

Άπό τη γενικότητα του όλου αυτού μίσους, περνά στη μερικότητα. Γιατί τό μερικεύετε έσείς τό ζήτημα και χτυπάτε ξεχωριστά τη «μοντέρνα τέχνη».

Τη στιγμή αυτή, κι άς σφαλνάτε τά μάτια σας, γίνεται μιά τερίστια λογοτεχνική δημιουργία στον Τόπο μας κι άντι νά ένθουσιαστήτε σηκώνεστε και τη χτυπάτε. Πάιρντε άφορμή από κάποιες φράσεις—και δέ μιλώ καθόλου γιά τις δικές μου, πού, άρπάζοντάς τες άταίριαστα δώθε κείθε και συγκοινωνάς τες παράταιρα, τις πλαγιάζετε σε μιά σειρά πού μόνο τρελλός θά μπορούσε νά την είχε συλλάβει—και χτυπάτε ένα ολοκλήρωμα άναζήτησης και συνέχειας. Ένας ολοκλήρος κόσμος μεταπολεμικός (μέ πλειάδα συγγραφέων πού, από τί χρόνια του Τούρκου, δέν τους είδαν ποτέ τά Βαλκάνια) δροιδόνεται νά βρη νέα μέσα έκφρασης στίς νέες άξίες τών συγκινήσεων του, κι έσείς άγανακτείτε. Ό μοντερνισμός, τό ξαίρετε, είναι τόσο άναγκαίος γιά τη λογοτεχνική ώριμότητα, όσο και τά νεύατα στη ζωή. Μās ξαφνιάζει παρόμοια, άλλα και μās γοητεύει! Με την ένταση αυτών τών άνατηρήσεων πλατύνεται και παίρνει φώς ό δρόμος πού τόν άνοίξαν οι πρεσβύτεροι. Γιά νά τη δέσουμε στερεότερα την άλυσίδα πρέπει νά τη σπάσουμε πρώτα, γιατί μοιραία έσκούριασε, και σφυρηλατώντας νά βρούμε τό γερό καινούριο κρικό. Η μορφή και τά νέα του υλικά σās στεναχωρούν. Κοιτάξτε τα μιά στιγμή καλύτερα και θά σās ένθουσιάζουνε. Αυτό έδώ τό σφυρηλάτημα του κρικού, την έξεύρεση της νέας του άντοχής άπέναντι του σημερινού άέρα, τό κάνει ή δική μας γενεά και δουλεύει βαρβατεμένα. Έτσι έγίνηκε σ' όλες τις μεγάλες τις έποχές, σ' όλες τις μεγάλες τις χώρες. Άν έσείς επιμένετε νά τη λογαριάζετε μικρή τη δική μας, είστε έλεύθερος. Υπάρχουν οι άνθρωποι τών τηλεσκοπίων. Υπάρχουν κ' οι άλλοι πού γεννήθηκαν γιά τά μικροσκοπία. Όσο τόσο υπάρχει κι ό γυμνός οφθαλμός πού ξαίρει νά τά χρησιμοποιή και τό δού.

Φυσικά, άν μιλάτε γιά την επιπόλαιη παιδαγωγική μόδα του μοντερνισμού (άμέτρητα εγκλήματα γίνονται έν όνόματί του) έχετε πέρα ός πέρα δικιο. Αυτή ή μόδα όμως πού σημασία μπορεί νά έχη; Γιά νά τη φάη δέ χρειάζεται ό όγκος του χρόνου. Άρκει τό πέραςμα όλίγων ελάχιστων ώρών.

Τό ζήτημα είναι γιά την αλώνια μοντέρνα τέχνη. Πού φέρνει αυτή τό καινούριο αίμα και βασίζει τις πνευματικές παραδόσεις της άνθρωπότητας. Δέ μιλάμε γιά σολατσαδόρους, άλλα γιά εργάτες πολιτισμού, άκαταπόνητους. Τους καμαρώνω κι εκεί όπου έσείς, άλλοπαρμένους

ἀπὸ τῆ μονομέρεια τῆς κοινωνιολογικῆς βιβλιοθήκης, χτυπάτε καὶ δὸς του χτυπάτε.

Θέλετε νὰ μὲ σώσετε ἀπὸ τὸν κατήφορο τῆς πρωτοπορίας. Εἶναι ἀνήφορος δύσκολος. Τοὺς κατήφορους ἐγὼ τοὺς βλέπω ἄλλου καὶ μποροῦνε ὅλους νὰ μᾶς καταπιοῦνε, νὰ ρημάξουνε τουλάχιστο πολλὰς ἀξίες δυνάμεις μας, ὅπως αὐτὲς π. χ. ποὺ ἀψηφᾶνε τότε τὴν πολυλαπλῆ ὁδηγία τῆς ζωῆς, τὰ ἀπύθμενα ἐρωτηματικά της, καὶ ζοῦνε μὲ τίς βιβλικὰ ξεκαθαρισμένες γνῶμες τους.

Θελήσατε, φίλε κ. Παρορίτη, νὰ πάρη πλατύτερη ὄψη ἢ συζήτησή μας. Σᾶς ἀκολούθησα καὶ σᾶς εὐχαριστῶ εὐλικρινᾶ.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

Ο ΚΟΙΤΑΧΤΗΣ

Ἐγὼ εἶμαι ὁ κοιταχτῆς
Καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ μου μάτι.
Σὲ γυάλινο παλάτι,
Πολὺ μακρὰ ἀπ' τῆς γῆς
Τὰ χαροχτυπημένα,
Δὲν ἀγαπῶ κανένα,
Δὲ μ' ἀγαπᾶ κανεὶς.

Μᾶρέσει νὰ θωρῶ
Τὴν ὁμορφιὰ τοῦ πόνου
Καὶ τὰ φτερά τοῦ χρόνου,
Στῶν κόσμων τὸ χορὸ,
Νὰ τὰ πετᾶν τὰ νιάτα
Μέσ' ἀπ' τὴν ἴσα στρατά
Σὲ βάραθρον ὕγρῳ.

Ποθῶ κάθε γραμμὴ
Σὲ πρόσωπα, σὲ χέρια,
Σὲ ρόδα καὶ σ' ἀστέρια,
Ἄπὸ θεὸ βαλτή
Ἄντηξιμα τοῦ νοῦ του
Ἄπὸ τοῦ θείου χεριοῦ του
Τὸ χάιδμα πλαστή.

Μᾶρέσει ὁ χωρισμὸς
Ἄπὸ τ' ἀνθρώπινα ὄλα...
Ἄπὸ τοῦ Μίῃ τῆ βιόλα
Στὸν ἥλιο, ἕνας ρυθμὸς
Κι ὄλα νὰ τὰ σπαράξει
Καὶ νὰ τὰ κουρελιάξει
Ὁ κρύος ὁ λογισμὸς.

Στὴ Λήθη νὰ χαθεῖ
Τὸ κλάμα ποῦχω κλάψει.
Εἶναι καιρὸς νὰ πάψει
Τὸ κάμα στὴν ψυχὴ.
Ν' ἀνέβει στὴ γαλήνη
Κι ἀπαθὴ ἐκεῖ νὰ μείνει
Γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ.

ΗΘΟΣ ΔΕΛΦΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ» ΤΟΥ Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ

Ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει ἀδίσταχτα, εἶναι, πὼς τὸ καινούργιο βιβλίο τοῦ Π. Ἀφθονιάτη, μὲ τὸν τίτλο «Μετανάστες», παρουσιάζει καταπληκτικὰ ἐξελιγμένη τὴν αὐθεντικὴ προσωπικότητα τοῦ νέου μας συγγραφέα. Τὸ βιβλίο αὐτὸ, χωρὶς νὰ εἶναι μῆτε διήγημα, μῆτε μυθιστόρημα, μῆτε ξώδερες ψυχολογικὲς παρατηρήσεις χρονογράφου ὑπὸ τύπον ἔργου τέχνης, ἔχει μιὰ σταθερὴ τάση πρὸς τὴ συνθετικὴ λυρικοφιλοσοφικὴ ποίηση, μὲ μορφὴ εὐχυμῆς καὶ χτυπητὰ χρωματισμένης ρυθμικῆς πρῶτας. Μᾶς ἀποκαλύπτει τὸν κ. Ἀφθονιάτη, ποιητὴ πέρα γιὰ πέρα, καὶ μαζὶ ἀνθρώπο τῆς σοβαρῆς σκέψης, π ὃ δείχνει πὼς πραγματικὰ τὸν ἀνησυχοῦν καὶ τὸν βασανίζουν ἐπίμονα, τὰ πολὺπλοκα προβλήματα καὶ οἱ ἀκαθόριστοι τάσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἐνῶ ἀπὸ τῆ μιὰ μεριὰ ἡ φιλολογία μας ἡ πεζὴ τραβᾷ πρὸς κάποιον ἄχρωμ, ἀβαθ, καὶ ἀνούσιο κοσμοπολιτισμὸ, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πρὸς τὴ δημιουργία χαρτονιένων ἡρώων ποὺ ἀπαγγέλλουν παπυγαλλίζοντας, διάφορες θεωρίες, ὁ κ. Ἀφθονιάτης ἀγωνίζεται νὰ συμμαζέψει, νὰ συμπυκνώσει καὶ νὰ ταχτοποιήσει στὴν τέχνη του μέσα ὅ,τι ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ ὑπάρχει τριγύρω μας—κυριώτατα τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς—καὶ ἀξιο νὰ μᾶς προσανατολίσει πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας πρὸ παντός. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του «Μετανάστες» δὲ συμβολίζει, παρὰ τὴν ἀδιάκοπη καὶ μαρτυρικὴ ἀλλαγὴ μιᾶς ἀληθινῆς καὶ ζωντανῆς σκέψης, μιᾶς πλατείας καὶ ἀνήσυχης συνειδήσης, ἀνάμεσα σι' ἀντικρουόμενα ρεύματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας, τῶν σύγχρονων πόθων καὶ ἰδανικῶν, ποὺ ὅσο καὶ ἂν μᾶς φαίνονται ἰδανικὰ καινούργια, δὲν εἶναι παρὰ τὰ καλιά, τὰ αἰώνια, ξαναφερόμενα στὸ φῶς μὲ νέα πρόσωπα, δὲν εἶναι κατὰ βάθος, παρὰ ὁ ἀδιάκοπος πόθος τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐξυψωθεῖ, νὰ καλλιεργηθεῖ, νὰ πλάσει τὴν εὐτυχία του, μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια. Ἐνα σωρὸ σύγχρονα Ἑλληνικὰ καὶ παγκόσμια προβλήματα θίγει τὸ βιβλίο τοῦ κ. Ἀφθονιάτη. Ἡ φιλολογία μας, ἡ πολιτικὴ, τὰ ἰδεολογικὰ φαινόμενα καὶ οἱ κοινωνικὲς τάσεις, κοιτάζονται μὲ τὴν πρεπούμενη καὶ ἀμερόληπτη ματιὰ. Καὶ δὲν κοιτάζονται ἀπὸ τὸ νοῦ ψυχρὰ καὶ μεθοδικὰ, ἀπὸ καθαρὰ φιλοσοφικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ ἄποψη. Ἡ καρδιά καὶ τὸ θερμὸ αἶσθημα, παίζουν τὸν πρωτεύοντα ρόλο, ζωογονοῦν μὲ τὴ θέρη τους τὴ σκέψη τοῦ συγγραφέα, καὶ τῆς δίνουν μιὰ κίνηση καὶ μιὰ δύναμη μοναδική. Ὅσο καὶ ἂν ὁ συγγραφέας ρέπει πρὸς τὴν ἐπαναστατικότητα, πρὸς τὴν ἀπελευθερωτικὴ ἀνταρσία, δὲν ξεσπάει φανατικὰ σὲ θυμιάματα εἰδώλων, ξαίρει νὰ κυβερνᾷ τὸ ἐπαναστατημένο εἶναι του. Ὁ Τζίμης, ὁ ἰδεολογικὸς τύπος, φιλολογικὴ ἐνσάρκωση τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα, περνᾷ βασιανιστικὰ ἀπὸ πολλοὺς σταθμοὺς στοχασμῶν καὶ πίστεων, ἀνανεώνεται συνεχῶς, καὶ ἂν δὲν κινδύνευα νὰ παρε-

ξηγηθῶ, θὰ τολμοῦσα νὰ τὸν παρομοιάσω κατὰ τὴν ψυχροσύνησιν καὶ τὴν νοοτροπία, κατὰ τὸν καθαρὰ ἐγωκεντρικὸν τοῦ χαρακτήρα, μὲ τὸ «Γύφτος» τοῦ Παλαμᾶ, ὅσο καὶ ἂν ὁ «Γύφτος», δημιούργημα μεγάλης ποιητικῆς φαντασίας, ἐνεργεῖ σὲ πλαίσιο μυθολογικόν, καὶ ἀντίθετα, ὁ Τζιμης, εἶναι ἄνθρωπος ἐξωτερικὰ πεζὸς τῆς ὑπερμοντέρνας, θὰ λέγαμε, ζωῆς. Ὅμως εἶναι καὶ οἱ δύο συνειδήσεις κινούμενες συνεχῶς μεταξὺ φιλοσοφικῶν ἀντιφάσεων, εἶναι καὶ οἱ δύο, καθρεφτίσματα τῶν ἴδιων τῶν συγγραφέων τους. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτή, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀφθονιάτη, ἀξίζει ἀκόμα περισσότερον, γιατί δείχνει τουλάχιστον στενή καὶ ἀληθινὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ συγγραφέα του, πρᾶγμα ποῦ δὲν παρατηρεῖται συχνά, στὰ ὀλοένα ἐκδιδόμενα καὶ ὑπερμοντερνίζοντα ἔργα τῶν συγγραφέων μας.

Δὲν κάνω ἀνάλυση τοῦ βιβλίου, γιατί, φυσικὰ ἀπευθύνομαι σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πλέξει καλοσυνείδητη γνωριμιὰ μαζί του. Ἄλλωστε ἐκφράζω ἀκατάστατα κάπως τὶς ἀπόλυτα προ-

σωπικῆς ἐντυπώσεις μου, χωρὶς τὴν πρόθεση ἀναλυτικῆς κριτικῆς. Εἶδ' ἄλλως, πόσα θὰ εἶχε νὰ πει κανεὶς! Καὶ γιὰ τὴν μορφή ἀκόμα. Μπορεῖ τὸ βιβλίον ἀπὸ τὴν ἀποψη καθορισμένης λογοτεχνικῆς μορφῆς, νὰ μὴ μᾶς δίνει ἕδαφος νὰ τὸ κρίνουμε, ἀλλὰ δὲ δισταζοῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ κ. Ἀφθονιάτης πρωτοτυπίζει χωρὶς κανένα κίνδυνον βλάβης. Ἡ μορφή τῶν «Μεταναστῶν» δὲν εἶναι κάτι τι τὸ ἐνιαῖον, καὶ τὸ ἐξ' ἀρχῆς καταστρωμένο. Παίρνει, ἀνάλογα, τὴν μορφή καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἰδέας, μεταβάλλεται καλλιτεχνικὰ καὶ ρυθμικὰ ἢ σύνθεσίν τῆς, ἀκολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου. Μερικῆς σελίδες, εἶναι πραγματικὸν τραγούδιον, νευρῶδου δυναμικοῦ περιεχομένου, ὑποβάλλουν, συγκινοῦν, παροτρύνουν τὸ νοῦ πρὸς τὸ στοχασμόν.

Αὐτὰ εἶχα σύντομα νὰ παρατηρήσω. Εὐχομαίνομαι στὸ συγγραφέα, νὰ ἐξακολουθήσει δημιουργικὰ πάντα, τὸν καλοχάραχτο δρόμον του. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΛΥΡΙΚΕΣ ΣΑΤΙΡΕΣ (*)

Ἔτσι κίβλας ἐχώρισαν νὰ κοιμηθοῦν. Μονάχα ὁ Μέρμηρας στ' ἄδειο κελλὶ τὸν ξένο σὰν ὀδηγὰ τοῦπε, γιὰ τὸ τραγούδι του, πὼς ἱστοροῦσε τάχα πολλὰ σάμπως μελλούμενα καὶ περασμένα λίγα...
Κι ὁ Ὑπνος, σκλάβος μπιστικὸς τοῦ Χάρου ποῦ τὸν στέρνει τοὺς ζωντανοὺς πάνω στὴ γῆ νὰ πιάνει κάθε βράδου κ' ἐπὰ στὸ χρέος ποῦχουνε τὸ διάφορον νὰ παίρνει, γοργὰ τοὺς ξεμονάχιασε μεσ' στὸ σκοτάδι.—
Μὰ ἡ νύχτα σὰν ξεψύχαγε,—τὴν ὥρα τὴ στερνὴ π' ὄνειρα ὀμάδι καὶ στοιχειά, ἴσκιον καὶ βρυκολάκον στὸν κάτω κόσμον κρύβονται μόλις τὸ φῶς φανεῖ κρινόροδον κυλάμενον σὲ φιλντισένιον αὐλάκι—
κ' οἱ τρεῖς ξυπνήσαν χάραγμα, καὶ θελητὰ κατόπι στὸ ζεῦγι μπήκαν τῆς δουλειᾶς, στῆς ἔγνοιᾶς τὸ μαγγάνι, ἴδια ὅπως ὄλοι ζεύγονται καθημερὶς οἱ ἀνθρώποι ὄσους ἢ Μοῖρα χαμπηλὰ στὸν κόσμον βάνει.
Καὶ δούλεψαν ὀλήμερα στὸ ξέφραγον χωράφι, ποῦ πρὶν ἄλλοι δὲν τ' ὄριζαν, οὐδ' ἄλλοι τ' ὀρεγόνταν, γιὰτ' εἶταν πετρολίθαρν καὶ ἀπανωδιὸ του τράφοι πέφταν ποῦ τὸ νερόγλυφαν σὰν οἱ βροχῆς ἐρχόνταν.
Γι' αὐτὸ στὶς κακοτράχαλες ἐκεῖνες ἀπλουδέρες μεσ' σὲ παληοχαλέπεδα κ' ἐρείπια καὶ συντριμια τσουκνιδοσπαρτοτύλιχτα ποῦ φώλιαζαν γουστέρες καὶ ποῦ βοσκολογούσανε πετούμενα καὶ ἀγρίμια χαιράμενα τὴν ἐρημιὰ τοῦ ρημαγμένου τόπου, ὅπου ποτὲ δὲ σκιάζονταν ἀπὸ τὸν ἴσκιον ἀνθρώπου, ὁ Κράνος τ' ἀποφάσισε τὴ σκῆτη τοὺς νὰ χτίσουν, μακρὰ ἀπ' τὰ σκόρπια καὶ φτωχὰ τοῦ κάμπου μικροχώρια, καὶ τ' ἄγρια τὰ ξέφωτα μερδόνοντας νὰ ζήσουν μὲ τὴ φτωχὴ τοὺς τὴ σοδειὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους χῶρια.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ

*) Οἱ προηγούμενοι στίχοι δημοσιεύθηκαν στὸ 7 φύλλον (Ἀπριλίου 1980) τοῦ «Νουμά».

GEORG KLABUND

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

«Ο λοχαγός Ρ. αποχωρίστηκε δύσκολα από την όμορφη νέα γυναίκα του που παντρεύτηκε πριν από ένα χρόνο. Μ' όλα τα 18 χρόνια εΐτανε ακόμα και σήμερα μετά το γάμο της παιδί. Ο λοχαγός την αγαπούσε γι' αυτό και σαν παιδί του. Άλλωστε εΐτανε παραπάνω από 35 χρονών και δέν τοΐπεφτε δύσκολο νά τής προσφέρη την πατρική του αγάπη. Πώς θά φρόντιζε όμως τώρα από μακριά γι' αυτή, που πάντοτε χρειαζότανε τή φροντίδα του; Ένα άμείητο μικρό κορίτσι χωρίς τίς ματιές του, που την οδηγούσανε, τ'ς χε ρονομίες και τὰ λόγια του, που κάποτες τρωφερά και κάποτες αΐστηρα κάτι τής δείχνανε ή κάτι τής απαγορεύανε.

Νά την εμπιστεφτή στους γονεΐς, στον όδοντογιάτρο Π. και στη γυναίκα του όσο βαστοΐσε ό πόλεμος; Όχι. Εΐτανε ευχαριστημένος που την άπόσπασε από τὰ έγγραφέια γιά βούλωμα και ξεριζώμα και σπασίμο των δοντιών, που βουλώνανε και στομπώνανε και την παρθενική ψυχή της. Γι' αυτό την άφησε στην προστασία μιάς ηλικιωμένης θείας της που άκουγε βαριά μὰ που έπαιζε έξαιρετα και χωρίς άνάπαψη πιάνο.

Εΐχε την έλπίδα, ότι ή Άννέτα (έτσι λεγότανε ή νέα όμορφη γυναίκα) θά παρηγοριότανε άπ' τή μουσική και με την ειρηνευτική της βοήθεια θά ύπόφερε πιό εύκολα τó χωρισμό. Μά Σοπέν δέν είναι ή μουσική που φέρνει φωτεινές σκέψεις. Τι άπόμεινε όμως άλλο στην ηλικιωμένη γεροντοκόρη; Τι άλλο από τó παίξιμο τού Σοπέν; Τή στιγμή που από 43 χρόνια Σοπέν και πάλι Σοπέν έπαιζε; Έπαιζε λοιπόν Σοπέν και ή Άννέτα άφουγκραζότανε πλέκοντας και άναστενάζοντας.

Κάθε βδ·μάδα στο βραδυνό φαγητό, Τετάρτη και Σάββατο έρχότανε ένας μακρυνός ξάδερφός της, ταχυδρομικός υπάλληλος, που ή βγήκε άνίκανος ή εΐτανε ρεζέρβα και δέν έφυγε γιά τó μέτωπο. Τής δηγότανε γιά τή συλλογή του από γραμματόσημα και γιά χίλια δυό άλλα πράγματα. Αΐτή γελοΐσε ευχάριστα μαζί του. Ένα βραδυνό Τετάρτης τή φίλησε στο διάδρομο. Και τó Σάββατο κατόπι δέ μπορούσανε πιό νά ξεκολλήσουν τὰ χείλη τους.

Τόσο εΐτανε φλογισμένα από την αγάπη.

Ο λοχαγός Ρ. έλαβε μέρος στις μάχες τού Νιμοϋρ και Σαρλερόκ. Στους αγώνες που γίνηκαν στους δρόμους μέσα πληγώθηκε βαριά και μεταφέρθηκε στο στρατ. νοσοκομείο Λύτχ. Έδω κοιτότανε κι όνειρευότανε στον πυρετό τή νέα όμορφη γυναίκα του, που εΐτανε ακόμα παιδί. Νά παρακαλέση νά τής γράψουν, τι του συμβαίνει; Κάποια άγνωστη σ' αυτόν ός τώρα ζήλια, τον έκανε ν' άνάβη πιότερο στη σκέψη πώς ή γυναίκα του γερή άνδιζε ένώ αΐτός άπόμεινε γιά πάντα σακατεμένος και κουρελιασμένος. Υπαγόρευσε στη νοσοκόμα άδερφή ένα στρατιωτικό δελτάριο.

«Αγαπητή Άννέτα, βρίσκομαι διάφορα πληγωμένος στο στρατιωτικό νοσοκομείο τού Λύτχ. Κοιμώμαι άσπρη έννοια ός μή σέ περι-

Σέ φιλά ό πιστός σου Γκέρτ.» Πάνω στο δελτάριο κόλλησε ένα Βελγικό γραμματόσημο.

Τόν καιρό που εΐτανε άραβωνιασμένοι αλλάζανε τὰ μυστικά τής αγάπης τους με μικροσκοπική γραφή, γραμμένα κάτω άπ' τó γραμματόσημο.

Τό στρατιωτικό δελτάριο έφτασε ένα Σαββατόβραδο.

—«Ω!, εΐπε ή Άννέτα λυπημένη, είναι άλαφρά πληγωμένος. Μά δέν πηγαίνει άσχημα.

—Δείξε μου τó γραμματόσημο, εΐτε ό ταχυδρομικός.

—Τό θέλεις γιά τή συλλογή σου; ρώτησε ή Άννέτα κι άρχισε προσεχικά νά τó ξεκολλά.

Γιά μιá στιγμή τινάχτηκε. Διάβασε: «Σά θελήσης φέρνοντας στο νοΐ σου τόν καιρό, που είμαστε άραβωνιασμένοι, νά ξεκολλήσης τó γραμματόσημο, τότε θά καταλάβω πώς μ' άγαπάς ακόμα σαν και τότες και πώς είσαι άρκετά δυνατή νάκούσης και την πιό τρωμερή είδηση και νά ύποφέρης τή Μοΐρα σου με αγίας καρδιά: Τὰ μάτια μου έσβησαν, τὰ πόδια μου κόπηκαν από μιá όβ'δα. Άπόμεινα σαν κούτσουρο. Έσο δυνατή. Σ' άγαπά θεομά όπως πάντα ό Γκέρτ σου».

Η Άννέτα έπιασε τó στηθος της με τὰ δυό της χέρια. Ηθελε νά φωνάξη. Ο ταχυδρομικός υπάλληλος χλώμ'ανε. Στο διπλανό δωμάτιο ή θεία έπαιζε ένα βάλς τού Σοπέν. Σά δυό χτυπημένα πουλιά έπεσαν τὰ βλέφαρα τής Άννέτας. Με μάτια βυθισμένα στην έξέταση τού έσώψυχού της, γύρισε γιά πάντα στον έαυτό της

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ...

Στους δρόμους τής Αθήνας μ' εΐχε πάρει ξενύχτη, ή ροδανούλα τ' Αριλιου, στις άσπρες πλάκες έσβυνε ένα άχάρι άπ' τους μαϊάνδρους κάποιου περβολιού.

Λιπόθυμο κρεμόταν τó φεγγάρι πάνω άπ' τίς στέγες των ψηλών σπιτιών, φτεροκοποΐσε άρμονικά ένα σμάρι, στον κισσόπλεχτο τοίχο, σπουρητιών.

Μιάν άχνα κροκατή σκορποΐσε πέρα στα πλάγια τού Ύμηττού ή άνατολή, τó μαΐρο χελιδόνι άπ' τόν άέρα χυνόταν, μες στην άνδισμένη αΐλή.

Ευπνοΐσε ή πόλη, κ' εΐχε πάρει ό δρόμος χαρμόσυνη μιάν όψη άπ' την αΐγή, ευάδαγαν τού πάγκου τάνθη, κι όμως ή καρδιά μου πονοΐσε ός μιá πληγή.

Η ροδωνιά που σκάλωνε ός τó φράχτη σκορποΐσε μιάν άνταΐγια πορφυρή, κ' έγώ στα χείλη μου ένιωθα τή στάχτη των ψεύτικων φιλιών φαρμακερή.

«Ο,τι άπ' τή νύχτα μέσα μου εΐχε πάρει,

—«Ωθέ μου, ός εΐταν φάντασμα τού νοΐ!—

δέν τΐσβυνε ή αΐγή σαν τó φεγγάρι στη ζαφειρένιαν άκρη τ' ουρανού.

Οΐτε σαν τή φωνή τή ραγισμένη τού μεθυσμένου, που μακριά άντηχει, γιάτι δια σβύνουν, κι ό,τι πάντα μένει είναι ό πόνος σου άνθρώπινη ψυχή.

Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ο ΕΝΑΣ χρόνος περιουλογής, αδευσυγκέντρωσης, ξαναντάμωσης παλιών και νέων στίλων του «Νουμά», κλείνει με το σημερινό φύλλο Τα Περίε, δίνονα μιλιάνε ευγλωττό έρα από κάθε δικό μας απολογισμό. Το περιοδικό της ζωντανίας και της αλήθειας—που δεν ξερομάσησε ποτέ τα λόγια του—έφτασε, άναμεσα σε τόσους κλυδωνισμούς, στην άφύρητη οικονομική κρίση που δέρνει τον τόπο και που το φιλολογικό έντυπο δέχεται το δυνατότερο αντίτυπο, έφτασε σαν καλοτάξιδο καράβι στο πιο έλπιδοφόρο άραγμα του. Τεχνικές δυσκολίες κι άλλοι λόγοι, που δεν είναι ή θέση τους εδώ να τους άναφέρουμε, μάς άναγκάσανε να κλείσουμε τον τόμο αντί για το Σεπτέμβρη του 1930, που κανονικά έπρεπε να κλείσει (άφου το πρώτο φύλλο είχε κυκλοφορήσει τον δ)βρη του 1929), να τότε κλείσουμε το Δ)βρη του 1930. Άπό την άλλαγή αυτή δε ζημιώθηκε κανένας, δώδεκα τεύχη που είτανε να δώσουμε μέσα στον ΚΕ. τότε τα δώσαμε όλα, άδιάφορο άν σε μακρύτερο κάπως διάστημα, ενώ ο «Νουμάς» κέρδισε από την άλλη μεριά γιατί έτσι ο χρόνος του θ' αρχίζει κανονικά με τον ήμερολογιακό χρόνο από το Γενάρη και δε θα χάνει το μπουσούλα σε ύπελογισμούς ή συνδρομητής. Όπωςάδηποτε ευχαριστούμε από τη στήλη αυτή όσους μάς βοηθήσανε με την ήθικη και ήλικη συνδρομή τους στο ξανάνθισμα του «Νουμά», στο ξαναφανέρωμα, όπως μάς έγραψε ο κ. Clément, στη σκηνή της μόνης ρωμαλέας και άγιης στα καθέκαστα Τέχνης. Το φύλλο θα βγαίνει κανονικά από δω κ' εμπρός μέσα στο πρώτο δεκαήμερο κάθε μήνα.

ΑΠΟ το έρχόμενο φύλλο αρχίζουμε, με την έγκριση της κ. Ψυχάρη, τη δημοσίευση μιας άνεκδοτης αριστουργηματικής μελέτης του μεγάλου μας Άρχηγού, του Ψυχάρη. Τίτλος της «Γλώσσα και Λαός». Σελίδες όλοζώντανες, γεμάτες φωτεινό νού, παραδείγματα χειροπιαστά, τινάγματα και ζετινάγματα Χατζηδάκηδων και μυχτών,—ο Ψυχάρης όλάκερος, άνασκουμπωμένος για «δόςα και γροθιές», οικοδόμος και γρεμιστής, που έρχεται θαρρείς κι από τον τάφο να μάς συνεισεί, να μάς ζωντανάψει, να μάς ξαναφέρει στον ίσιο δρόμο. Και μόνο γι' αυτή τη μελέτη θ' άξιζε να μπει κανένας στα έξοδα και τους κόπους της έκδοσης περιοδικού. Ο «Νουμάς» είναι ύπερήφανος που θα την παρουσιάσει από τις σελίδες του.

ΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΣ ο «Νουμάς» την παράδοσή του να δέχεται κάθε συζήτηση άπάνω σε λογοτεχνικά ζητήματα, ν' άνοίγει δηλαδή τη στήλη του και να γίνεται έ λ ε υ θ ε ρ ο β ή μ α σε κάθε τιμο και ειλικρινή συζητητή, δημοσιεύει σ' αυτό το φύλλο την άπάντηση του κ. Καστανάκη στα δυό άρθρα του Παρορίτη για τη «Νοντέρνα Τέχνη», χωρίς βέβαια και να συμφωνάει μ' αυτή. Ο κ. Καστανάκης φαίνεται να πάσχει από την άρρώστεια της Έποχής: Τόν στεναχωρεί ή «Γλωσσολογία», ή «Παράδοση», έρέγεται να σπάσει τα παλιά καλούπια, να δημιουργήσει καινούργια Τέχνη, καινούργιους έκφραστικούς τρόπους κ.τ.λ. κ.τ.λ. Τα πράγματα όμως αυτά εδώ στην Έλλάδα, που όλα δυστυχώς είναι παρεξηγημένα, είναι στενά συνυφασμένα με την αρλουμπολογία, τον έξωφρενισμό, τη

γλωσσική άναρχία, τον έτοιθειισμό και τα παρέμοια. Γι' αυτό μάς φαίνεται πως κι ο κ. Καστανάκης, που θέλει να παρουσιάζεται σαν ήγέτης αυτής της κίνησης, πάσχει έξω. Πάσχει έξω κι όταν είναι κατηγορητής των Παλιών για όσα τα χρόνια των παλιών τους σταματούν τις γνώμες του Έλευθεροδάκη και του Κάουφμαν και δεν απλώνεται ως του Grasset ή στις βιτρινες της Ν.Ρ.Ε. στο Παρίσι όπου ο κ. Καστανάκης παίρνει τις πηγές του. Πάσχει έξω κι όταν ζητάει να ντύσει με φανταχτερή πορφύρα μερικά θολωμένα πράγματα μιλιώντας ταχα για τις άμυστηριώδεις κι άρίφρητες προεκτάσεις του άνθρώπου, τις μονομέρειες και τις πολλαπλοτητές του, τις άκατάλυτες επάλξεις της έλπιδας του, τους χαμαιλέοντες της χαρας του και του άπελπισμού του την ώκεανεία πλάνη», που όλα πρέπει να τα κλείσεις στο μόντέρνο μυθιστόρημα. Αυτά μάς θυμίζουνε μια νόστιμη συνταγή του Ρίλκε: πως δεν μπορείς, λέει, να γράφεις ποίημα άν δεν ένιωσες τον επιθανάτιο ρόγχο, άν δεν άκουσες τα βογγητά έτοιμόγεννης γυναίκας, άν δε σε σπαρτάρησε το μουκανητό της άγγελάδας κ.τ.λ. Κατά τ' άλλα, δεν άρνιόμαστε στον κ. Καστανάκη ούτε καλή πίστη, ούτε και θαυμαστή επίδοση στην προσπάθειά του.

ΤΑ τελευταία δυό - τρία χρόνια το βραβείο Νόμπελ δίνεται, κατά τη φράση Γάλλου κριτικού, σε «έντίμους συγγραφείς δευτέρας κατηγορίας». Το φετεινό δόθηκε στο Sinclair Lewis. Είναι ο πρώτος Άμερικάνος πεζογράφος που το παίρνει, νεώτατος, 45 μόλις χρόνων, ενώ υπάρχουνε άλλοι γεροντότεροι του που είχανε σειρά κι άναμεσα σ' αυτούς ο Γκόρκι, ο Ούναμουντο, ο Ντ' Αννουόντσιο, συγγραφείς άναμφισβήτητα μεγάλης άξιας. Φαίνεται όμως πως οι Έκδότες του Lewis στην Άμερική, που δεν κάθονται με σταυρωμένα τα χέρια άφου πάντε από τα καλύτερα έργα του (Main Street—Babbit—Elmer Gantry—Arrowsmith—Dodsworth) φτάσανε μόλις στα 1.300.000 άντιτυπα,— κι αυτή τη φορά θαυματουργήσανε. Δεν πήγανε με κλε.σμένα μάτια να χροπιάσουνε την πόρτα των σοφών της Στοιχόλης. Όπως μάς γράφει φίλος από την Άμερική, και τα περισσότερα έργα του Lewis είχανε μεταφραστεί Σουηδικά και ή Άμερικανική διπλωματία αρκετά κινήθηκε. Σ' άλλους τόπους περιμένουνε ώστόσο το Νόμπελ να πέσει από τον ούρανό σαν το μάννα των Έβραίων.

ΜΕ χαρά μας ξανάδαμε το Μυριβήλη στην Άθήνα. Ήρθε για λίγες μέρες να παρασταθεί στη βιβλιοδέτηση της 4ης και 5ης χιλιάδας της «Ζωής έν Τάφω...» που είχε μια καταπληχτική κυκλοφορία ως λογοτεχνικό βιβλίο στην Έλλάδα. Αυτό βέβαια δεν πρέπει ν' άποδοθεί μόνο στο ότι ή «Ζωή έν Τάφω...» είναι από τα βιβλία που ζητιούνται τελευταία, τα πολεμικά βιβλία, της μόδας, να πούμε, αλλά το κυριώτερο γιατί είναι βιβλίο καλογραμμένο, βιβλίο βαθειά άνθρώπινο που συχνινεί κ' έχει μεγάλα καλλιτεχνικά γνωρίσματα. Ένα από τα γνωρίσματά του, όπως το παρατήρησε σε γράμμα του κι ο κ. Πάλλης, είναι ή γ λ ω σ σ α τ ο υ. Καθάρια δημοτική, που δε οικιάζεται να μεταχειριστεί ιδιωματικούς τύπους, πλούσια γλώσσα, πολύχυμη, δεμένη, άδρή, καλοδουλεμένη. Άς σταθεί κι αυτό σαν ένα επιχείρημα σ' εκείνους που τελαλάνε πως δεν μπορεί να γραφτεί σύγχρονο έργο σε στρωτή δημοτική και νάχει πλατότερη άπήχηση!...

ΑΠΟ τὸ Σικάγο μᾶς στάλθηκε μεταφρασμέ-
νος ἔγγλεξικα ὁ «Τάφου» τοῦ Παλαμά μὲ πρό-
λογο τοῦ κ. Ρουσσὸλ καὶ μὲ δυὸ ποιήματα
στὸ τέλος σὰ συμπλήρωμα, τὸ «Ρόδου Μεσο-
βόλημα» καὶ τὸν «Ζυλοκέπου». Μεταφράστῆς
τοῦ ὁ Ἑλληνοαμερικανὸς ποιητὴς Δ. Μιχα-
λάρος, ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ἀπέστειλε ποιήμα-
τά καὶ ἄλλα ποιήματα καὶ ποιήματα καὶ ποιήματα

...ση τοῦ «Τάφου» εἶναι ἀπὸ τῆς ἀριστερογοτα-
ρες, ἐφάμιλλη μὲ τὴ Γαλλικὴ μετάφραση τοῦ
κ. Bauiry. Ἐκείνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ τονι-
στῆ ἔδω εἶναι ἡ συμβολὴ καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ
δείχνει γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ μᾶς Γράμματα ἕνας
φίλος ξενιτεμένος, ὁ Μ. Βισάνθης, ποὺ σ' αὐ-
τόνε ἀφείλεται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος
καὶ ἡ ἀριστουργηματικὴ ὡς ἐκδοση μετάφρα-
ση αὐτῆ τοῦ «Τάφου».

ΠΕΘΑΝΕ στὴν Κηφισιά στὶς 16 τοῦ Νοέμ-
βρη καὶ θάφτηκε στὸ ἐξοχικὸ νεκροταφεῖο
τῆς ὁ Γιώργος Βαλταδῶρος, ζωγράφος καὶ δι-
ηγηματογράφος ἀπὸ τοὺς νεώτερους. Ἡλικίας
33 χρονῶν (γεννήθηκε στὴν Καρδίτσα στὰ
1897) ε ἔχε σπουδάσει στὸ ἐδῶ Πολυτεχνεῖο ζω-
γραφικὴ καὶ μετὰ εἶχε πάει στὴν Εὐρώπη γιὰ

εὐρύτερες σπουδές. Ἀπὸ τὴ Γερμανία ἔστειλε
στὶς ἐδῶ ἐφημερίδες πολιτικῆς καὶ φιλολογικῆς
ἀνταποκρίσεις καὶ ε.χε δημοσιεύει στὸ «Ἐμ-
πρὸς» μιὰ σειρά ἄρθρα γιὰ τὸ ζωγράφο Van
Gogh, ποὺ εἶχαν ἀπὸ τῆς προτιμήσεως του. Μὲ
τὸ Βαλταδῶρος ποὺ εἶχανε συνδέσει μὲ φίλος
ἀπόστολο καὶ ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Μπαλάνη—συνάνα-

νερώσαμε ὡς διηγηματογράφος μ' ἕνα διήγημα
τοῦ ἀφιερωμένο στὸ Γιώργο Κατσιμίπαλη, τὸν
«Καλόγερο» - Ζωγράφο» (Δελφῆς 1926), καὶ μ'
ἄλλα κατόπιν, ὅπως «ἡ Βιρβρίτσα» (Γενάρης
1927), «ὁ Κλέφτης» (Ἰούνιος 1927) καὶ μὲ διά-
φορες μελέτες τοῦ γιὰ τὸν «Ἐξπρεσιονισμό»
καὶ τὴ ζωγραφικὴ Τέχνη. Στὰ 1927 τύπωσε
μια σειρά Θεσσαλικά ζωγραφικὰ διηγήματα
μὲ τὸν τίτλο «Ὁ σ ο ι ζ ἦ σ ο υ ν», ποὺ μέσα
σ' αὐτὰ βρίσκεται καὶ τὸ κλλύτερό του: «Ἡ
Βιρβρίτσα», ἀφιερωμένο κι αὐτὴ τῆ φορὰ στὸ
συμπατριώτη καὶ φίλο του ποιητὴ Πάνο Τρυ-
κόπουλο». Ὁ θάνατός του μᾶς λύπησε πολὺ—
ὄχι τόσο γιὰ τὴν ἐξέλιξη ποὺ πῆρε ὁ Βαλτα-
δῶρος ἀργότερα, μπλεγμένος κι αὐτὸς στὰ δι-
χτυα ἑνὸς κεφίτου μοντερνισμού—μὰ γιὰ τὴ
χάσαμε στὸ πρόσωπό του ἕνα εὐγενικὸ κι ἀ-
λησμόνητο φίλο.

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΡΙΣΗ

Φ. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βυζαντινῶν τινων ἐπιθίτων
σημασίων καὶ ὀρθογραφία (Ἐπετ. Ἐταιρεία Βυζ.
σπουδῶν. ἔτος Ε', 1928.)

Στὴν περσινὴ τοῦ αὐτῆ πραγματεία (γιατὶ ὁ Ε'
τόμος τῆς Ἐπετηρίδας βγήκε πέρα τὴν ἀνοιξη, δηλ.
στὰ 1929, ὅπως καὶ ὁ ε' βγῆκε φέτος) ἐξηγᾶει ὁ κ.
Κουκουλὲς τριάντα τέσσερα ὀνόματα, καὶ γιὰ τὴν
ἐξηγήσει ποὺ δίνει δὲ φαίνεται νάχη ἀμβιβολία πα-
ρὰ σ' ἕνα ἢ δυὸ ἀπ' αὐτὰ. Ἐγὼ ἀντίθετα βρῶσκω
πὼς ὅλες τοῦ σκεδῶν οἱ ἐτυμολογίαι εἶναι στραβές
καὶ πὼς ἴσως σὲ τέσσερις - πέντε μόνο νάχη δίκιο.
Καὶ λέω ἴσως, γιατί οὔτε κ' αὐτὲς εἶναι σίγουρα
σωστές. Ἐδῶ τώρα ἀφίνοντας τὰ λίγα ὀνόματα ποὺ
μπορεῖ νάχουν ἐξηγητῆ καλά, καθὼς κ' ἐκεῖνα, ποὺ
χωρὶς νὰ βρῶσκω σωστὴ τὴν ἐξηγήσει τους δὲν μπο-
ροῦ κατηγορηματικὰ νὰ τὴν πῶ λαθεμένη καὶ δὲν
ἔχω γιὰ τὴν ὥρα μὲ τί νὰ τὴν ἀντικαταστήσω, θέ-
λω νὰ σημειώσω ὅτι ἔχω νάντιπροτεῖνω ἢ μόνο νὰ
παρητηρήσω γιὰ τὰ ὑπόλοιπα παίρνοντάς τα μὲ τὴ
σειρὰ ποὺχουν στὸ κείμενο τῆς πραγματείας :

Στὴ σελ. 4, ὅπου ὁ λόγος γιὰ τὸ Βα ρ υ π ἄ
τ η ς, ἐξηγᾶει ὁ Κουκ. ὡς ἀντίθετό του τὸ Λ α γ ο
π ἄ τ η ς, μεσαιωνικὸ καὶ τωρινό. Ἐγὼ αὐτὸ τὸ
πιστεῖνω πειότερο καὶ τὸ ἐτυμολόγησα ὡς ἔνωση δυὸ
ὀνομάτων, μὲ δεύτερο τὸ Ὑ π ἄ τ η ς, ποὺ βρῶσκε-
ται, ὅπως καὶ τὸ Λ α γ ο π ἄ τ η ς, στὰ «Ἰταλοελ-
ληνικά» τοῦ Σπ. Ζαμπέλιου (Γιὰ τὸ πρῶτο ὄνομα
πρὸβ. τὸ τωρινὸ οἶκογ. Λαγός *) Τὴν ἴδια ἐτυμολο-
γία ἔκανα καὶ γιὰ τὰ Δ α φ ν ο π ὄ τ η ς καὶ Δ α

*) Ἄπ' ἄλλα κατοικιτικὰ ἔγγραφα βλέπω πὼς
εἶταν στὴν κάτω Ἰταλία κ' ἐκκλησία, ἴσως καὶ πε-
ρισσότερες ἀπὸ μιὰ, τοῦ ἁγίου Ὑπάτιου. Μολταῦ-
τα κάποια λέξη ποὺ βρῶσκεται στὴν «Ἱστορία τῆς
Μάνης ὅλης... καὶ ἰντράδων αὐτῆς» μὲ κάνει νὰ μὴν
ἀποκλείω ὅτι μπορεῖ νάναί καὶ κοινὸ σύνθετο τὸ
Λαγοπάτης μὲ δεύτερο συνθετικὸ τὸ ρῆμα πατῶ,
δηλ. ἡ λέξη «λυκοπάτης» :
«Καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ ἔλθωμεν καὶ εἰς τοὺς λυκοπάταις,
τοὺς κατ'ἐμογιδοκλεπτας καὶ νυκτοπεριπάταις.»

φ ν ο μ ἰ λ η ς, ποὺ ὁ Κουκ. (σελ. 7-8) τοὺς δίνει
τὴ σημασία «ὁ ἐκπέζων τὰ σαφνόνκοκα (τὰ μετα-
μορφώνει αὐτὰ γιὰ χάρι τῆς ἐτυμολογίας του καὶ
σὲ «δαφνόμηλα») καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξάγων τὸ σαφνέ-
λαιον». Δηλ. λέω πὼς εἶναι=Δάφνος Πάτης καὶ Δά-
φνος Μίλης. Γιὰ τὸ πρῶτο τους συνθετικὸ μέρος
πρὸβ. τὸ τωρινὸ οἶκογ. Δ ἄ φ ν ο ς (βιάρχει καὶ Δ α φ
ν ἄ ς). Γιὰ τὸ Πάτης ἐξὸν τὸ Ὑπάτης πρὸβ. καὶ
τὸ βορειηπειρωτικὸ βαφτιστικὸ Π ἄ τ ο ς, ποὺ βλέ-
πω στὸν ἴδιο τόμο τῆς Ἐπετηρίδας, στὴν πραγματεία
τοῦ Πουλίτσα, ποὺ θάναφέρω καὶ παρακάτω. Τὸ
Μ ἰ λ η ς, ἀρβανίτικα, εἶναι=Μιχάλης. Πρὸβ. καὶ
Κ α ρ δ α μ ἰ λ η ς οἶκογ. καὶ Σ π υ ρ ο μ ἰ λ ι ο ς.
(Ἐξὸν ἂν εἶναι τὸ λtv. miles=στρατιώτης, ποὺ δὲν
πιστεύω). Στὴν ἴδια κατηγορία κατατάζω καὶ τὸ
Κ ο ρ δ ο π ἄ τ η ς. Πρὸβ. καὶ βυζ. Κ ο ρ δ ο λ ἔ ω ν.
Καὶ γιὰ σίγουρο ἔχω ὅτι καὶ τὸ μον. Ρ ο δ ο π ἄ
τ η ς, ποὺ κατὰ τὸν Κουκ. σημαίνει «ὁ παραγων καὶ
ἐμπορευόμενος ροδέλαιον» δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ=
Ρόδος (Ρόδης, Ρώτας) Πάτης. Δες γιὰ ὅλ' αὐτὰ
Βόλτ. ὄν. (=Γιάννη Σταμνόπουλου Βόλτες ὀνομα-
τολογικῆς, Σειρὰ πρῶτη, Ἀθήνα, 1929) σελ.
317 - 318.

Τὸ Β ο λ ἔ α ς στὴ σελ. ὁ δὲν ξέρω μὴν ἔχει
πάρει παραμόρφωση τοῦ πρῶτου φτῆγμου στὰ κεί-
μενα, ὅπως κ' ἂν εἶναι ὅμως σίγουρα δὲν μπορεῖ
νάχη τὴ σημασία ποὺ τοῦ φορτῶνει ὁ Κουκουλὲς.
Ἄν δὲν πείθῃ γι' αὐτὸ ὁ ἠθικός λόγος, φτάνει ἡ
κατάληξή του γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ. Ἰσως μπορεῖ νὰ
σχετιστῆ μὲ τὸ β ο λ ἰ ἄ ς, ποὺχεῖ ὁ Μ. Τριανταφυ-
λίδης στὸ βιβλίον του Lehnwörter κτλ., ἂν εἶναι κι
αὐτὴ ἡ λέξη σωστὴ.

Τὸ Β ρ α ν ἄ ς (σελ. 6-7), ἂν καὶ ὑπάρχει κά-
ποιος λόγος ποὺ συνηγορεῖ γιὰ τέτια ἐρμηνεία του,
δὲν εἶναι ἐπαγγελματικὸ, ὅπως καὶ πρὶν ἂπ' τὸν
Κουκουλὲ ζήτησε νὰ τὸ ἐξηγήσῃ ὁ Ἄνθ. Παπαδό-
πουλος (Δες καὶ τὸ Στ. Ξανθοῦδιδη στὴ Λαογραφία
Ζ'). Γράφω γι' αὐτὸ στὸς Βόλτ. ὄν. σελ. 224 καὶ
232. Εἶναι ξένο ὀνομα, ποὺ μᾶς ἔμεινε ὡς
τὰ σήμερα καὶ ὡς βαφτιστικὸ καὶ ὡς οἰκογενειακὸ
μὲ τῆς μορφῆς Μ π ρ ἄ ν ο ς, Β ρ ἄ ν ο ς, Μ π ρ ἄ
ν ἰ α ς (καὶ τιν. στὴν «Ἡπειρο Μ π ρ ἄ ν ἰ α», ποὺ
δὲ σημαίνει, ὅπως γράφει ὁ Ι. Λαμπρίδης, «φυλατ-
τόμενον μέρος»). Τῆς προἰάλλης εἶδα κάπου καὶ
Μ π ρ ἄ ν ο, κύριο ἀρβανίτικο ὄνομα, μὲ τὸ χαϊ-
δευτικὸ —νο, ὅπως Γάγκος κτλ. Καὶ ἴσα ἴσα στὸν
ἴδιο τόμο, τὸν Ε', τῆς Ἐπετηρίδας τῆς Ἐτ. Βυζ.

σπ., σελ. 95 (Π. Πουλίτσα, 'Επιγραφαι και ενθυμήσεις εκ της Βορείου 'Ηπειρου (*) βλέπω και τον τύπο Β ρ α ν ἄ ς ὡς βαφτιστικό ὄνομα. Χρειάζεται περὶ καὶ ἄλλη ἀπόδειξη ὅτι δὲ σημαίνει ἐπάγγελμα ;

Τὸ Κ α λ ἔ κ α ς (σελ. 8), ποῦ δὲν εἶναι μόνο βυζαντιακόν, ἀλλὰ καὶ τωρινόν οἰκογενειακόν, δὲ βλέπω στὰ γραφόμενα τοῦ Κουκ. κανένα λόγο, ποῦ νὰ στηρίξη ὅτι εἶναι περιπαιχτικόν καὶ ὅτι ταυτίζεται μετὰ τὴ λέξη κ α λ ἔ κ α ς τοῦ λεξικοῦ τοῦ 'Ανθ. Γαζή. "Ἄν δεχθῶμε γι αὐτὸ τέτια ἐξήγησι, τι θὰ ποῦμε τότε γιὰ τὰ ὁμοκατάληκτα οἰκογενειακὰ Μ α ν ἔ κ α ς, Τ σ ι μ ἔ κ α ς, Τ σ ο λ ἔ κ α ς, Δ ο υ ρ ἔ κ α ς, Ν τ ο υ φ ἔ κ α ς, Μ π ο υ ν τ ἔ κ α ς, Μ π ο β ο λ ἔ κ α ς κτλ. ; Ἐγὼ λέω πὺς ὅλα εἶναι παράγωγα ἀπὸ βαφτιστικά μετὰ τάλ. —έκασ. Δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 109—110. Πρβ. καὶ «ρογοριος παπα καλεκα μαρτυρ» σὲ κατοῦταλικὸ ἐγγράφον τοῦ 192 μ. Χ.

Τὸ Κ α λ ε π ὄ ς δὲν ἔγινε βέβαια ἀπὸ τὸ «καλέ, πὺς» (Δὲς τι γράφω γιὰ τὰ ὄνόματα 'Αλαντάλ-

*) Πολλά ἀπὸ τὰ βαφτιστικά ὄνόματα ποῦ βλέπω στὴν πραγματεία τούτη ἐπιβεβαιώνουν κατὰ θαυμαστὸν τρόπο τὴν ἐρημνεία πούδουσα σὲ ὅμοια τοὺς τωρινὰ οἰκογενειακὰ τονίζοντας ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ παλιὰ νεώπια ἢ ξενικά συζομιμένα βαφτιστικά ὄνόματα μετὰ διάφορες καταλήξεις χαϊδευτικῆς κτλ., ποῦ ξεχάστηκε τῶρα ἢ χρήση κ' ἢ σημασία τῆς καὶ μᾶς ἔμειναν ὡς οἰκογενειακὰ μόνο (ἐξὸν κατὰ μὲν βρισκονται ἀκόμη καὶ ὡς βαφτ. σὲ κάποια ἀπόκεντρα μέρη, σὰν αὐτὰ τὰ βορειοηπειρωτικά). Ἐτοὶ τὸ θηλ. Π ἄ ν κ ο ἀποδείχνει ὅτι καὶ τὸ οἰκ. Π ἄ γ κ α ς ἢ Μ π ἄ γ κ α ς δὲν εἶναι ὅπως τὸ ἐτυμολόγησε ὁ Χατζηδάκης ἀπὸ τὴ λ. μπάνκα, ἀλλὰ ἀρσενικὸ βαφτιστικὸ μετὰ τὴ χαϊδευτ. κατάληξη —κας, τὸ ἴδιο καὶ τὸ Μ π ἄ ρ κ α ς. Β α ρ κ α ς ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ τὴ λ. βάρα κ' ἔτσι καθέξης. Καὶ τὰ Γ κ ι ὡ κ α ς, Γ κ ὄ γ κ α, Ζ υ γ ο ὄ ρ η ς, Ζ ὄ ν ι ω, Κ ὀ μ ν α, Κ ὀ μ π ω, καὶ Κ ο μ π ἦ ς, Κ ὀ ν τ ἦ ς, Κ ο ὄ σ τ α ς, Κ ὀ ρ κ α, Κ υ ρ ο ὄ σ η ς, Λ ἄ σ κ α, Λ ο ὄ σ ι ο ς, Λ υ κ ο ὄ δ α. Λ ὄ τ ο ς, Μ ἄ ρ τ ο ς, Μ ἔ γ κ ο υ λ α ς, Μ ἔ ξ ἦ ς, Μ ο υ ζ ἄ κ η ς, Μ π ἄ λ κ ω, Μ π ἔ γ κ ο. Μ π ἔ ν α, Μ π ὀ γ κ α ς, Ν τ ὀ ν τ ο ς, (ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι ἀπὸ Θωμάς, ὅπως σημειώνει ὁ Πουλίτσας, ἀλλὰ καὶ ἂν εἶναι δὲ σημαίνει. Φτάνει ἢ μαρτυρία πὺς εἶναι βαφτιστικόν), Ν τ ὄ ρ α ς, Π ἄ τ ο ς, Π ἔ ξ ο, Π ἔ π α ς, Π ἔ τ ζ ο ς, Π ρ ὀ κ ο ς, Π ἄ κ ο ς, Σ τ α τ ἦ ρ α, Σ ἰ ρ κ α, Σ γ ο ὄ ρ α ς, Τ ζ ἔ λ ι ο ς, Τ τ ἄ τ ζ α ς, κτλ. δείχνουν ὅτι σωστά ἔχω ἐτυμολογήσει τὰ ὅμοια καὶ τὰ σχετικὰ οἰκογ. ὄνόματα. Καὶ τὸ Τ ζ ἄ β ο ς δείχνει ὅτι σωστά ἐξηγήθηκε ὡς παράγωγον μετὰ τὴν κατάλ. —έλλας τὸ Τ ζ α β ἔ λ λ α ς (Βόλτ. ὄν. σελ. 166), ἐπίσης τὸ Τ ζ ἄ μ ο ς ὅτι παράγωγον τοῦ εἶναι τὰ Τ ζ α μ ἔ λ α ς καὶ Τ ζ α μ ἄ λ ἦ ς, Τ ζ α μ ἄ λ α ς ἀπ' ὅπου καὶ Τ ζ α μ α λ ο ὄ κ α ς (Βόλτ. ὄν. σελ. 196 καὶ 163), τὸ Χ ἦ ν α ὅτι καὶ τὸ ἀρσενικὸ οἰκ. Χ ἦ ν α ς εἶναι ἀπὸ βαφτ. καὶ ὅτι δὲν ἔχει σχέση μετὰ τὴ λ. χίνα, ἀλλὰ σὰ βορειοηπειρωτικὸ ποῦ εἶναι θὰ σχετίζεται μετὰ τὸ Γ κ ἰ ν ο ς, Γ κ ἰ ν ἦ ς καὶ μετὰ τὸ φίλον μας τὸν Κίνα. Καὶ τὸ Π ε κ ἰ ἄ ρ η ς μοῦ λέει ὅτι σωστά ἐτυμολόγησα τὸ Β ε κ ἰ α ρ ἔ λ λ ἦ ς (αὐτοῦ σελ. 59). Καὶ τὸ Π λ ο ὄ μ ω δυναμώνει τὴν παραγωγή ποῦ ὑποστήριξα γιὰ τὸ πιν. Π λ ο υ μ ἄ ρ ι. Κτλ. Ἐξῆρω θελω νὰ σημειώσω ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἴδια συλλογὴ τοῦ Πουλίτσα τὸ θηλ. βαφτ. Ρ ἰ γ ω, μὲς καὶ καταπειστή ἀπ' αὐτὸ ὁ κ. Καμπούρογλους ὅτι πολὺ ἀψηφὰ ἀνάντηξε ἐτυμολογώντας τὸ Ρ η γ ο ὄ ὕ λ α ἀπὸ τὸ λην. Ρηγάλλα. Ἦρθε καὶ αὐτὸ, ὅπως τόσα ἄλλα ἀνθρώπων καὶ τόπων ὄνόματα, στὴν Ἀττικὴ μαζὶ μετὰ τοὺς «ἄωριεῖς» τοὺς «στερνογέννητους, μάρκας Πάπ.

λας, Πολυκαλᾶς καὶ Φερειπεῖν στὶς Βόλτ. ὄν. σελ. 162), ἀφοῦ μάλιστα, ὅπως βλέπω κάπου, ὑπάρχει καὶ ἡ μορφή Κ α λ ἰ ε π ὄ ς μετὰ παράγωγον Κ α λ λ ἰ ε π ὄ π ο υ λ ο ς, βυζαντιακῆς ἐποχῆς καὶ αὐτῆ. Πρέπει ἢ κατάληξή του νὰ συγγενεῖ μετὰ τὴν κατάλ. τῶν Μ α υ ρ ε π ἦ ς, Μ ἰ χ ε λ ε π ἦ ς καὶ Χ α λ ε π ἦ ς. Τὸ τέλος τῆς μόνο εἶναι διαφορετικόν. Γιὰ τὸ τέλος αὐτὸ —ὅς δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 241—246. Πρβ. ἀκόμη γιὰ τὸνομα τὸ βυζαντ. Γ α λ ἔ π η ς ἢ Γ α λ ἔ π α ς.

Τὸ Κ ω σ τ ο μ ο ἰ ρ η ς, ποῦ εἶναι καὶ τωρινόν οἰκογενειακόν στὴ Μιτυλήνη, δὲν εἶναι παρὰ ἔνωσι δὺ ὀνομάτων, ὅπως καὶ τὰ Κ ω σ τ ο ρ ρ ἰ ζ ο ς, Κ ω σ τ ο ρ ἄ γ κ ο ς, Κ ω σ τ ὸ λ α μ π ρ ο ς, Κ ὠ σ τ α - Μ π ἰ τ σ η ς κτλ. (Βόλτ. ὄν. σελ. 316). Εἶν' ὀλωδιόλου ἀπὸ θάνα ὅσα γράφει γι αὐτὸ ὁ Κουκουλέ. Πρβ., ἂν δὲν εἶναι λαθεμένο, καὶ τὸ βυζαντ. Κ ω ν σ τ ο μ ἄ ρ η ς ἀπὸ τὴν ἴδια πηγῆ, ἀπ' ὅπου καὶ τὸ Κωστομοίρης.

Τὸ Κ ο υ τ ρ ο υ μ ἄ ς εἶναι σὰν τὸ Μ π ο υ ρ δ ο υ μ ἄ ς (Βόλτ. ὄν. σελ. 234). Δὲν τὸ βροσκοπιθάνο νάσαι ἐπαγγελματικόν. Θάνασαν αὐτὰ ἔτσι ἀπὸ ἔνωσι τῆς κατάληξης —οίμας, —οῦμας (πρβ. Δούμας - Δούμας) μετὰ τὴν —άνος, ποῦ συγκράτησε σὲ —ας.

Τὸ Λ α π α ρ δ ἄ ς (σελ. 11) δὲν πιστεύω νάσαι περιπαιχτικόν καὶ νὰ σχετίζεται «μετὰ τὴν λέξιν λαμπάρδας τὴν δηλοῦσαν χάνδακα κτλ.». Θάνα ἀπὸ Leopardο καὶ θάφωμοιόθηκε τὸ φωνήεντο τῆς πρώτης συλλαβῆς μετὰ κατοπινά.

Καὶ τὸ Λ ἄ σ κ α ρ η ς δὲν εἶναι βέβαια ἀπὸ δάσκαλος (!) οὐτ' ἔχει πατρίδα τὴν Καπαδοκίαν. Δὲς γι αὐτὸ τὴ σωστὴ ἐτυμολογία στὶς Βόλτ. ὄν. σελ. 290 καὶ πρβ. καὶ τὰ βορειοηπειρωτικά βαφτιστικά Λ ἄ σ κ α θηλ. καὶ Ἴ σ α ρ η ς (αὐτὸ γιὰ τὴν κατάληξιν) στὴν πραγματεία τοῦ Πουλίτσα π' ἀνάφερα.

Τὸ Λ ε γ ο υ φ ἄ ρ δ η ς (σελ. 12), παραμορφωμένο ἴσως, θάνα καὶ ἰταλικὸ ὄνομα, καὶ ὄχι ἐλληνικὸ σύνθετο ἀπὸ λέγω καὶ «εὐφραδής» (!).

Τὸ Μ α γ κ α φ ἄ ς μπορεῖ νὰ εἶναι τούρκικον, μὴ ποῦ ἕνας γιὸς τοῦ πατᾶ Νικηφόρου τοῦ Βεργού κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἰγ' αἰῶνα καὶ στὴ Σμύρνη, ἀπ' ὅπου εἶναι μαρτυρημένο τὸνομα, δυσκολοποιήτενο νάσαι τούρκικον παρατσούκλι. Πιθανότερον ὅμως βροσκοπὺς εἶναι σὰν τὰ Κ ο τ τ α φ ἄ ς, Κ α ν α β ἄ ς, Μ α ν τ ζ α β ἄ ς, Ρ α γ κ α β ἄ ς κτλ. Δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 71 καὶ 234. Πρβ. καὶ τὸ κυριώτερον Κ ο ν τ ρ α φ ἄ ς (στὴν πραγματεία τοῦ Σίμου Μενάρδου, σὺν ἴδιον τόμῳ τῆς 'Ἐπετ. σπ. σελ. 286).

Τὸ Μ α ρ γ ο ὄ ν ν ι ο ς (σελ. 13) δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ὅτι καὶ τὸ Marconi, δηλ. παράγωγον τοῦ Μάρκος (Δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 224).

Καὶ τὸ Μ ε λ ἰ γ α λ ἄ ς δὲν εἶναι ὁ «μελίγαλα πολῶν ἢ κατὰ προτίμησιν τίνων», ἀλλὰ ὅπως εἶπα δηλ. ἀπὸ Μελίτης—Μελιγάλης, ἀνάλογο μετὰ τὸ Π ο λ υ κ α λ ἄ ς (Δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 48).

Τὸ Μ ε τ α ξ ω τ ὄ ς (σ. 14) δὲν μπορεῖ νάσαι τὴ σημασία ποῦ θέλει ὁ Κουκ., ἀφοῦ ὑπάρχουν καὶ Δ ρ α κ ω τ ὄ ς, Κ ο κ κ ο τ ὄ ς, Τ σ α κ ω τ ὄ ς, Τ σ ο π ο τ ὄ ς, Φ ο υ ν τ ω τ ὄ ς κτλ. (Δὲς Βόλτ. ὄν. σελ. 243). Θάνα ὅλα σχηματισμένα μετὰ διπλῆ κατάληξιν: —otto+—one.

Γιὰ τὸ Ρ α γ κ α β ἄ ς—Ρ α γ κ α β ἔ ς (σ. 16) δὲς ὅτι γράφω στὶς Βόλτ. ὄν. σελ. 70-71.

Τὸ Τ ζ ἰ σ κ ο ς δὲν εἶναι ἴδιο μετὰ τὸ τωρινόν Σ ἰ σ κ ο ς. Δὲς γι αὐτὰ Βόλτ. ὄν. σελ. 264. Τὸ δεύτερον μπορεῖ νάσαι καὶ τούρκικον, ἀλλὰ, ἂν δὲν κάνο λάθος, ἢ καθάυτὸ τούρκικη λέξιν εἶναι σ ι σ μ ἄ ν, ὄχι chichco. Τὸ Σίσκος, ἂν εἶναι παρατσούκλι, εἶναι τουρκοβαλκανικὴ λέξιν.

Τὸ Φ ἰ λ ο μ ἄ τ η ς (σελ. 17) πιστεύω πὺς εἶναι=Φίλης ἢ Φίλος (Φίλιππος ἢ Τριαντάφυλλος) Μάτης, καὶ ὄχι ὅπως τὸ θέλει ὁ Κουκ. Πρβ. καὶ Κ α λ ο μ ἄ τ η ς, ὅπως Κ α λ ο γ ἰ ἄ ν ν η ς (τὸ τελευτ. βαφτ. καὶ οἰκ.).

Τὸ Χ ο ἰ δ ἄ ς τέλος δὲν πιστεύω νάσαι οὔτε

από χούς, που είχε πη ό Χατζηδάκης (πώς παρατρ-
ξε την ετυμολογία του ό Κουκ.) ούτε=«ό κατασκευ-
αστής χουδίων», που λέει ό Κουκουλές. Δέν έχω ό-
μως νάντιπροτεινω τίποτα όρισμένο.

Αύτά για την πραγματεία του Κουκουλέ. Προσ-
θέτω τώρα και λίγη κριτική για τρεις δικές μου
ετυμολογίες:

Γιά τό οικ. Π ά γ κ α λ ο ς έγραφα στίς Βόλτ.
όν. σελ. 35 ότι δέν είναι άπ' τό επίθετο του 'Ιου-
σήφ τής Γραφής, αλλά σόν τά Μάγκαλος, Κάγκα-
λος κτλ. "Έκρινα έτσι, γιατί δέν είχα βρή πουθενά
όμοιο τωρινό βαφτιστικό. "Αλλάξα όμως γνώμη και
βρίσκω όχι μόνο πιθανότερο, αλλά βέβαιο, ότι τό-
νομα είναι από τό κοινό επίθετο που άποδίδεται
στόν 'Ιωσήφ και στο Χριστό, και τοúτο γιατί παρα-
τήρησα από ύστερα ότι βρίζεται ως βαφτιστικό
πέρα πολύ συχνά στη βυζαντινή εποχή, προπάντων
στην Κάτω 'Ιταλία, και δέ φαίνεται νά ήταν ά-
χρηστο και στην κοινή γλώσσα, όπως δείχνει τό
«παγκαλίτσες βαίτσες» στο έπος του Διγενή 'Ακρί-
τα. Για όμοιο λόγο, έπειδή δηλ. δέν εύρισκα τωρι-
νό άρσ. βαφτιστικό Π α ν ό ρ ι ο ς, αλλά μόνο
θηλικό Π α ν ό ρ ι α. Έκρινα ως πιθανότερο πώς
είναι παράγωγο από Πάνος μαζί με τά Πανούρης
και Πανόρας. "Αλλάζω τώρα και γι αυτό γνώμη,
γιατί υπάρχει μεσαιωνικό βαφτιστικό Π α ν ο ρ
α τ ο ς, μαρτυρημένο στα 1316, που σκέφτομαι
ότι μπορεί νάνα και μετάφραση του άρχαιότερου
Πάγκαλος. Συνακόλουθα και τό Π α ν ο ρ ι α ς
βρίσκω τώρα πάλι ως πιθανότερο πώς είναι κατά
την άρχική μου ετυμολογία, άπ' αυτό τό βαφτιστικό,
αλλά βέβαια όχι καταπώς λέει ή παράδοση π' άνά-
φρε ό κ. Αιον. Κόκκινος, παρά όπως είπα, δηλ.
άπαράλλαχτα σάν τά Φλώριος—Φλωριάς κτλ. Τρίτη
αυτοδιόρθωση έχω νά κάνω για τό οικ. Κ α ν ι ά
ρ η ς, που δέ φαίνεται νάνα όπως ζήτησα νά τό
ξηγήσω μαζί με τό Γ α ν ι ά ρ η ς (Αυτό ύψως
είναι παραμορφωμένο); παρά περιπαιχτικό=ό που-
χει μακριά καννιά.

Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΜΑΤΟΚΛΑΔΑ

Είναι γνωστό πώς τά ματοσίνοια δηλ. τίς
τρίχες τίς φυτρωμένες στην ούγια του κάθε βλε-
φάρου. παναπεί τίς βλεφαρίδες Νεοελληνικά τίς
λέμε και μα τ ό κ λ α δ α. Οι τρίχες άφτές βέ-
βαια, κλαδιά καθόλου δέν είναι και μόνο από πα-
στευσιολογία θηηήθησε ό λαός τά κλαδιά όνομά-
ζοντας τά τσίνοια μα τ ό κ λ α δ α δηλ. ό υ-
μα τ ο κ ύ λ α δ α από τό κ υ λ ά δ ε ς του Εθ-
στάθιου, που σημαίνουνε κ ύ λ α δηλ. τά κάτω
των βλεφάρων και κατόπι τά βλέφαρα και τέλος
τίς βλεφαρίδες τά μα τ ό κ (υ) λ α δ α.

Άκόμα έχουμε τάχ. κήρια όνόματα, τάτομικά
δλδ.: Κ ύ λ ω ν = Μάτας, νά ποίους (Ξενοφών),
Κ ύ λ α η ο ς άρχαία όνομασίς, του "Αργου, επίσης
λέγεται Κ ύ λ σ ο ς ή Κ ύ λ α σ ο ς ή Λάρισα,
Κ υ λ σ ρ ά β η ς (=σκαοδαμίσσων) βασιλιάς του
"Αργους γυός του Σθενέλαου κτλ. Κ. και τά λε-
ξικά.

ΣΥΓΚΛΑΡΟ = ΣΥΓΚΛΗΡΟ

Ό Κ. Βαρζώκας στον α' τόμ. του Ζωγράφιου
άγωνα σελ. 4 έχει τον τύπο σ ύ γ κ λ α ρ ο ς και
τόν ξηγάει: μεθ' όλων των κλάδων, έπειτα φέρνει
τό παράδειγμα: «έβγήκε τό χωριό σ ύ γ κ λ α ρ ο»
και τό έρμηνέβει: μ η δ ε ν δ ς έ ν α π ο λ ε ι-
φ θ έ ν τ ο ς, π α ν δ η μ ε ι.

Είμαι τής γνώμης πώς τό σ ύ γ κ λ α ρ ο
έδώ δέν έχει καμιά σχέση με τό κ λ α δ ι παρά
σχετίζεται με τον κ λ ή ρ ο' είναι δηλ. ό άρχαίος

δορικός τύπος σ ύ γ κ λ α ρ ο ν = σ ύ γ κ λ η-
ρ ο ν άπομεινάρει κιάφτό άπ' τά λίγα δορικά που
μείνανε στη γλώσσα μας (Γ.Γ.Ε. α' 220). Β γ ή-
ζ ε λοιπόν τό χ ω ρ ι ό σ ύ γ κ λ α ρ ο ση-
μαίνει πώς βγήκε με όλο τον κ λ ή ρ ο του δηλα-
δή με όλους τους ανθρώπους του, άκριβολογημένα
έτσι που τό ξηγάει ό Βαρζώκας. "Αλλα παραδείγ-
ματα έχω συνάξει άκόμα τά εξής: κ ν ά ζ ο ς
= κνήκος (Σάρος Παλαιογραφικός 'Ερσηνητής),
β λ ά χ ρ ο > β ρ ά χ λ ο ('Αραβιαννός) = βλή-
χρον (=φτέρη), χ α λ ό ς = χηλή των ζώων, ξ α-
μ ν ι ν < σ μ α ν ι ο ν = σ'ήνος (Πόντος), π α-
γ ο ύ δ α = φρέσκο τυρί (πάγος, πήγνυμι).

M. ΦΙΑΗΝΤΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΠΑΤΡΙΩΤΕΣ

Ό Νικολούδης πάνσοφος και τής παιδείας βράχος
καθώς κ' έξείνος ό ξυπνός πολύ μοντέρνος Βλάχος.
τούς μαλλιαρούς κατηγορούν με λυσιπαιμένη φροσύνη
ξαναφορώντας τά πύλιά κουρέλια για κωνούρια.

Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ

Στου Καλαμαίου την όλόμνηρη ράχη
ή Λευτεριά σκουνοτοκλώντας μονάχη
χοροΐδευει λαμπρά παιηζάρια
που πιστεύουν άκόμα σ' αυτή
και δέ βλέπουν πώς πιά μήτ' άχναίρια
δέν τής μένουν στην έρημη γή.

ΣΕ ΣΚΗΝΟΘΕΤΗ

Έσύ που τόσο τραγικά τή θέση άποχωρήτησες,
τό γρησιό σου τεχνικά και πάλι σκηνοθέτησες,
κ' είν' ή σκηνοθεσία σου τόσο πολύ μοντέρνα
που κ' ό πορτιέρης Γιάννης Γού... κρυά σου γνή-
[χει «πέφρα».

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

—Για μερικά από τά νέα βιβλία, που λάβαμε τε-
λευταία, θα μιλήσουμε στο έρχόμενο.

—Στό έρχόμενο θα δημοσιευτούνε καινούργιοι στί-
χοι του Πάνου Ταγκόπουλου, ποιήμα του 'Αντώνη
Πρωτοπαύτου, κριτική για τό βιβλίο του 'Αντωνάκου:
«Σχολείο 'Εργασίας και 'Αρχαία 'Ελληνικά» γλωσ-
σολογικά του Φιλίππου κ. ά.

—Μαθαίνουμε πώς τυπώνεται καινούργια ποιητι-
κή συλλογή του Παλαμά. Τίτλος της: «Περάσμα-
τα και χαιρετισμοί».

—Ξανατυπώθηκε στην «'Ιόνιο 'Ανθολογία» και
στη «Νέα 'Εστία» τό συγγραμμάτιο τειράστιχο του
Πάλλη - τό «Κύνειο» του περασμένου μας φύλου.

—Μέ έξαιρετική χαρά πληροφορηθήκαμε πώς σε λί-
γες μέρες άρχίζει ή έκτύπωση των τραγουδιών άκρι-
βου φίλου και συνεργάτη του «Νομιά», του Κώστα
Κόντου. Τά περιμένουμε με εύλογη άνυπομονησία.

—Παρακαλούμε τους συνδρομητές που καθυσ-
τρώνε άκόμα τή συνδρομή τους, ενώ έλλεισε ό χρόνος
νά μάς τήν στείλουνε. Είναι ό καλύτερος τρόπος για
νά βοηθήσουνε τον άγώνα του «Νομιά». Οι συνδρο-
μές άλλωστε, τό ξαναπάμε, προπληρώνονται.

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΙΔΥΜΟΥ 36 - ΑΘΗΝΑ

ΧΡΟΝΙΑ ΚΒ.
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΕ. ΤΟΜΟΥ
8)ΒΡΗΣ 1929 - Ν)ΒΡΗΣ 1830

Οί αριθμοί δείχνουν τις σελίδες.

Α. Δελφικό ρ—Σημειώματα από τις Δελφικές γιορτές 142.

Α ν τ ώ ν η ς Α ν τ ω ν ᾱ κ ο ς—Έδρες Νοεληνικής στο Πανεπιστήμιο 63.—Διδαχτήρια και Έλληνική Παιδαγωγική 79.

Α. Ἀ ρ ἔ σ τ η ς—Ὁ Ἀπόκληρος τοῦ Longfel-
low 108.

Δ η μ. Γ ρ. Β ε ρ ν α ρ δ ᾶ κ η ς—Τῆς Ἀγάπης 129.

Μ. Β ι σ ᾶ ν θ η ς—Ἡ νέα ἔργασία τοῦ Ζωγράφου Γ. Βάσσου 78.

Π. Β λ α σ τ ὸ ς—Τὸ ξαναζοντάνεμα τοῦ «Νουμά» 87.—Λίγα λόγια γιὰ τὸν Ἰδρυτὴ τοῦ «Νουμά» 97.

Ρ ἡ γ α ς Γ κ ὸ λ φ η ς.—Ἐίτανε ξανθὸ μὲς στὸν κάμπο δεῖλι, 8.—Ὁ Ψυχάρης 18.—Ἡ Ποίηση τῆς Κοντέσας ντὲ Νοάγιε καὶ ἡ μετάφρασή της 38.—Οἱ τελευταῖες μέρες τοῦ Ψυχάρη 50.—Ὁ Ταγκόπουλος Ἀγωνιστὴς καὶ Λογοτέχνης 84.—Γιὰ τὴ Νέα Ἑλληνικὴ Ποίηση 115.—134.

Δ. Γ λ η ν ὸ ς—Μεσαιωνισμοὶ 126.

Ἡ β ο ς Δ ε λ φ ὸ ς—Κωστῆς Παλαμᾶς 9.—Δευτέρα Παρουσία, Σιωπή, 27.—Ἡ Παπαρούνα 72.—Ὁ Κοιταχτής 168.

Ἀ λ ἔ κ ο ς Θ. Δ ρ α κ ὸ π ο υ λ ο ς—Μετὰ θάνατο...142.

Ἀ ρ γ ῦ ρ η ς Ἐ φ τ α λ ι ὴ τ η ς—Σὲ Ἀλωνιστικὴ μηχανή 17.

Μ α ρ ῖ α Ζ ᾶ μ π α—Τετράστιχα 115.

Ι. Ζ ε ρ β ὸ ς—Λυρικὲς Σάτιρες 104.—169.

Λ ι λ ῆ Μ. Ἰ α κ ω β ῖ δ η—Μεθῶ 28.—Παρίσι 58.—Ταγκόπουλος 93.—Μισεμὸς 121.

Ἀ γ γ ε λ ο ς Κ α λ ο κ α ι ρ ι ν ὸ ς—Δέηση-Λευτεριά 72.—Ὁ φάρος—Θλίψη 151.

Δ. Γ ρ. Κ α μ π ο ῦ ρ ο γ λ ο υ ς—Γνώμη γιὰ τὸν Ταγκόπουλο 87.

Α. Κ α ρ α ν τ ὶ ν η ς—Οἱ «Πρόσφυγες» 15.—Οἱ «Μετανάστες» 168.

Σ ἰ τ σ α Κ α ρ α ῖ σ κ ᾶ κ η—Ὁ Κνουτ Χάμσον στὴν ἰδιαιτέρη ζωὴ του 123.—Ἡ Ἀννελόρα 130.—Γραμματόσημο 170.

Κ. Κ α ρ θ α ῖ ο ς—Ἐλα, μὴν κλαῖς 35.—Δημ. Π. Ταγκόπουλος 81.

Θ ρ ᾶ σ ο ς Κ α σ τ α ν ᾶ κ η ς—Ἡ αἰώνια Μοντέρνα Τέχνη 166.

Γ. Κ. Κ α τ σ ῖ μ π α λ η ς—Ἐνα Αἰσχος 13.

Ε. C l é m e n t—Ἡ μελέτη τοῦ Μιχαηλίδη 152.

Κ ὶ σ τ α ς Κ ὸ ν τ ο ς—Ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τοῦ χωριάτη» 113.—161.

Β. Κ ο υ ζ ὸ π ο υ λ ο ς—Ἡ Δραματικὴ Λογοτε-

χνία στὴ Ρουμανία 95—Ἴον Ἀλεξ. Μπρατέσκου—
Βοϊνέστι 153.—Τὸ Βιολοντσέλο (τοῦ Μπρατέσκου—
Βοϊνέστι) 153.

Λ ἔ ω ν Κ ο υ κ ο ῦ λ α ς—Ἀσυντρόφιαστες ἄρες 35.

Ἀ θ. Γ. Κ υ ρ ι α ξ ῆ ς—Καραβοκύρης 8.

Ν ἱ κ ο ς Λ α ἰ ῖ δ η ς—Νέοι Ἀγγλοὶ ποιητὲς ποὶ
σκοποῦντο στὸν πόλεμο 61.

Π. Λ ο ρ ε ν τ ζ ᾶ τ ο ς—Ὁ ποιητὴς Παλαμᾶς 53.

Ἀ π. Ν. Μ α γ γ α ν ᾶ ρ η ς—Σὲ μιὰ νέα Κόρη
(τοῦ Caesar Flaischlen) 8.—Φθινόπωρο 13.—Πεζὰ
ποιήματα (τοῦ Caesar Flaischlen) 29.

Λ ἔ ω ν Μ α κ κ ᾶ ς—Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν
Παλαμᾶ 31.

Μ. Μ α λ α κ ᾶ ς—Σονέτο 1.—Χειμωνιάτικο
τραγούδι 35.

Ἀ π. Μ α μ ἔ λ η ς—Ἀρρωστος 28.

Κ. Μ. Μ ι χ α η λ ῖ δ η ς—Ἀργύρης Ἐφταλιώτης
66.—94.—106.—Ἡ «Ζωὴ ἐν Τάφῳ» 159.

Λ ἰ λ α Μ ι χ α η λ ῖ δ η—Γιὰ τὴ βιογραφία καὶ
τὴν κριτικὴ τοῦ Ἐφταλιώτη 152.

Ρ ἰ τ α Ν. Μ π ο ῦ μ η—Ἀπὸ τὴν Ἱταλικὴ Ποίηση
(Μετ. Στεκέτι, Ντ' Ἀννουίνσιο, Ada Negri)
135.—Ζήλεια 152.

Σ τ ρ α τ ῆ ς Μ ῦ ρ ι β ῆ λ η ς—Μιά Λιαμαρτυρία
143.

Μ υ ρ τ ι ὴ τ ι σ σ α—Στὸ δάσος 60.

Ι. Ο ἰ κ ο ν ο μ ῖ δ η ς—Ὅταν ἐγίνανε τὰ ρόδα
(τοῦ Θ. Στόρη) 11.—Ἡ Πενθεσία του Κλάιστ 41.

Κ ω σ τ ῆ ς Π α λ α μ ᾶ ς—Ὀνειρευμένος Ὕμνος
10.—Τὸ δάσος καὶ τὸ κελλί 25.—Γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ
«Τάφου» 33.—Ἐπιτάφιος λόγος 82.

Ἀ λ ε ξ. Π ᾶ λ η ς—Ἐπίγραμμα στὸν Ψυχάρη
49.—Γνώμη γιὰ τὸν Ταγκόπουλο 87.—Ἡ Δημοτικὴ
ὡς μεταφραστικὸ ὄργανο 97.—Ὁ Ἐφταλιώτης στὴ
Manchester 129.—Κύνειο 145.—Ἡ μελέτη τοῦ
Μιχαηλίδη 152.—Τοῦ κάρου 156.

Ἀ δ. Δ. Π α π α δ ῆ μ α ς—Ἡ Καβαρική Φυλλοξήρα
110.

Ν ἱ κ ο ς Δ. Π α π π ᾶ ς—Ἐπίγραμμα 93.

Κ ὶ σ τ α ς Π α ρ ο ρ ῖ τ η ς—Μπροστὰ στὸν τάφο
του 22.—Κριτικὸς ὑστερισμὸς πάνω στὸ Σολωμὸ
36.—Ἐνα σακκούλι κόκκαλα 55.—Τὸ «Ἐλεύθερο
Πνεῦμα» 70.—Πρωτοπόρος 88.—Γιὰ τὴ Μοντέρνα
Τέχνη 98.—Τὰ διηγήματα τῆς κ. Καζαντζάκη 111.
Τὰ Ἐκατόχρονα στὴ Λογοτεχνία μας 116.—Β. Με-
σολογγίτη—Ὁ Ἀκούμας 127.—Καὶ πάλι γιὰ τὴ
Μοντέρνα Τέχνη 136.—«Ὅσο κρατᾶει τὸ σκεπτάδι»

143.—«Ορίζοντες» 144.—Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς 150.
Ὁ Τσαρλατᾶνος 162.

Νικ. Πατρινακός—Ὁ πλοῦτος τῆς Δημοτικῆς 148.

Γιάβνης Περγιαλίτης—Ψυχῆς χαμόγελα 52.—Ἐνα χυνόπωρο 99.

Ἰουλία Περσάκη—Δυὸ γατάκια 49.—Ἡ Ἀρραβωνιασμένη 146.

Μιχ. Γ. Πετρούδης—Νέα Ἐξίστιχα 72.—Ὁ Ἴφιρας 91. Ἀπὸ τῆ Ζωῆ καὶ Τέχνη 158.

Μιχ. Ροδάς—Ἀπὸ τ' Ἀμαρτωλά 10.—Ἡ Παρέα 40.

Σωτήρης Σκίπης—Στὸ θάνατο τοῦ Τάκη Ταγκόπουλου 83.

Θ. Σκουρλῆς—Ἐδῶ πὸν τώρα ζῶ 39.—Ἡ Βιομηχανία (τοῦ Η. Zogmann) 165.

Γερ. Σπαταλάς—Στοιχειώδη Παράδοξα 100.—11^α.—138.

Στέλιος Σπεράντσας—Ἡ ψυχὴ τῶν πραγμάτων 69.—Στὴ θάλασσα 103.—Ἀπὸ τὸν «Τραγουδιστὴ τῶν παιδιῶν» 145.

Ἀλέξ. Στάϊνμετς—Γιὰ τὸν Ταγκόπουλο καὶ τὸ «Νουμά» 87.—Ὁ Ἰωσήφ Μάγνος Βένερ 107.—Ρεαλισμὸς καὶ Ρεμάρκ 127.

Ι. Σταμόπουλος—Γλωσσολογικά: Ρηγούλα 111.—Πανουργιάς 126.—Ὄνοματολογικά 172.

Θρασύβουλος Σταύρου—Ὁ στοιχειωμένος Ἰππότης 65.—Τάκης Ταγκόπουλος 93.

Γ. Σταυρόπουλος—Παλιὰ Γειτονιά 102. Στὸς δρόμους τῆς Ἀθήνας 170.

Λημ. Π. Ταγκόπουλος—Ὁ Πατέρας 1. Καστανιέττες 93.—Ρεαλισμὸς 103.—Θυμιούλα 122.

Πάνος Δ. Ταγκόπουλος—Ἡ καινούργια πλατεία 25.—Casa Paterna 73.—Πίνουμε καὶ σπᾶμε... 121.

Μιχ. Τόμπρος—Παρακμὴ στὰ πρῶτα βήματα 3.

Μ. Φιλήντας—Ψυχάρης 24.—Ὄρθογραφικά 45.—Χατζηδάκη Ἐλεγχος 59.—75.—Ἀπόστολος τῆς Δημοτικῆς 92.—Χατζηδάκη Ἐλεγχος 124.—Γλωσσολογικά: Λέφακας 143.—Στρούγγα 156.—Ματόκλαδα 174.

Κ. Χατζόπουλος—Γράμματα στὸν Ἴδρουτὸν «Νουμά» 4.—43.—76.

Α. Χόρβατ—Μιά γνώμη γιὰ τὸ «Νουμά» 87.

Ψυχάρης—Γράμματα στὸν Ταγκόπουλο 17.

Ω.—Γόρω στὸν Ψυχάρη 120.

Ὁ Νουμάς—Ψυχάρης 15.—Μεταφραστικὸς Διαγωνισμὸς 126.

Πικραγκάθης—Ἐπιγράμματα 14.—31.—48.—64.—79.—111.—128.—144.—159.

Θεατρόφιλος—Ὁ ὄρκος τοῦ πεθαμένου 32.

Φαινόμενα καὶ Πράγματα—14.—29.—46.—62.—77.—109.—125.—141.—157.—171.

Γράμματα—Τῆς κ. Εἰρήνης Ψυχάρη στὸν Γκόλφη, 32.—Τοῦ Ρουσσέλ στὸ «Νουμά» 32.

Νέα Βιβλία—15.—30.—47.—63.—80.—112.—127.—143.—159.

Ὅ,τι Θέλετε—16.—32.—43.—64. 80.—96.—112.—128.—144.—160.—174.

Εἰκόνες καὶ σκίτσα—Κωστής Παλαμᾶς 9.—Ψυχάρης 15.—Ὁ Ψυχάρης στὸ γραφεῖο τοῦ 21.—Ὁ Παλαμᾶς στὸ γραφεῖο τοῦ 53.—Ὁ Ἴδρουτὸς τοῦ «Νουμά» 59.—Ἀργύρης Ἐφταλιώτης 66.—Ὁ πατέρας τοῦ Ἐφταλιώτη 67.—Ἡ μητέρα τοῦ Ἐφταλιώτη 67.—Μένος Φιλήντας 75.—Δημ. Π. Ταγκόπουλος: Λίγες μέρες πρὶν πεθάνει 81.—Αὐτόγραφο 82.—Ὅταν ἄρχισε τὸ «Νουμά» 84.—Ἀρχισυντάκτης στὴν «Ἐστία» 88.—Τελευταία φωτογραφία τοῦ 92. Μιά ἱστορικὴ φωτογραφία 103.—Γεράσιμος Σπαταλάς 138.

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ

ΑΡΧΙΖΕΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΑΟΣ

- Α') ΜΕΡΟΣ ΤΙ θά πῆ γλῶσσα καὶ γλωσσικὴ ἀλλαγὴ.
Β') » Πῶς χαλνοῦνε τὴ γλῶσσα καὶ τὸ ἔθνος.
Γ') » Ὁ Λαός

Θά κρατήσῃ ὡς τὸ φύλλο τοῦ Μάρτη.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΑΛΑΜΑ

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΧΗΜΑ ΚΑΙ ΣΕ ΔΙΑΛΕΧΤΟ ΧΑΡΤΙ

- Α. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ :** Εἰσαγωγὴ στὸ Παλαμικὸ ἔργο.
Γ. Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗ : Τὸ παιδί στὴν ποίηση τοῦ Παλαμά.
» » » Ὁ Παλαμάς καὶ τὸ Σπίτι.
ΛΙΑΝΣΙΑΚΩΒΙΔΗ : Οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Ἡλιογέννητης.
Α. ΦΟΥΤΡΙΑΔΗ : Παλαμάς καὶ Ἡσίωδος.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ : Ὁ Προφητικὸς.
Μ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ : Ὁ Κωστὴς Παλαμάς καὶ τὰ Ἑλληνικὰ νιάτα.
Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ : Ἀπὸ τὸ Σολωμὸ στὸν Παλαμά.
Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ : Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου.

Πωλοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» καὶ Βασιλείου δραχμὲς πέντε ἢ καθεμία.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΣΕ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΟΝ ΣΛΑΒΙΤΣ

Ο ΠΑΠΑ - ΠΟΥΛΟΓΑΣ

ΚΑΙ ἌΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ

ΜΕ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ Α. ΡΑΛΛΗΣ

ΔΡΑΧ. 30

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και 'Αποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 30ῆ 'Ιουνίου 1930) » 6.900.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ, 33 S. CLARK STREET.
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὁρους.

Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$ 1.500.000.—

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Ταχίστη διεκπεραίωσις
τῶν συναλλαγῶν σὰς
συμμέρουτες ὁροὶ
Ἀσφάλεια χρημάτων